

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
בית הדין למשמעת של עובדי המדינה

כ"ג בתשרי התשס"ג
29 בספטמבר 2002

בד. 2002-1391
בד"מ: 24/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני:	עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין למשמעת	- יו"ר
	מר יעקב לוזון	- חבר
	גבי רות בר-יוסף	- חברה
התובע:	עו"ד גיפרי ונדל	
הנאשם:	שמואל בצון	
ב"כ הנאשם:	עו"ד יעל גרוסמן	
נציגת המשרד:	גבי שולה אברגיל	

הכרעת - דין

התובענה ותולדותיה

1. הנאשם יליד שנת 1942, אשר שימש בתקופה הרלבנטית לתובענה כסמנכ"ל השמה בשירות התעסוקה והמושעה מתפקידו מיום 4.3.2002, הואשם בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק). בשל מעשים שעל פי כתב התובענה היוו הטרדה מינית, שדבר איסורה נקבע בסעיפים 3 – 4 לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998 (להלן – חוק למניעת ההטרדה) בפרק משנה 43.4 לתקשי"ר, שפורסם בעקבות קבלת החוק.
2. ההתנהגות, אשר יוחסה לנאשם בכתב התובענה, כפי שפורטה בו, עניינה התנהגות פיזית ומילולית, אשר הופנתה כלפי פקידת השמה בסניף רמלה, גב' פ.ט, שתמציתה מובאת להלן על פי סדר התרחשותה שבכתב התובענה:

א. אירוע מיום 23.1.2001 (האירוע הראשון)

- 1) במהלך ביקור, שנערך החל מהשעה 10:00 ואילך בתאריך הנ"ל, בלשכה ברמלה פנה הנאשם אל פ.ט מספר פעמים בדברים כגון: "יש לך שפתיים יפות אני רוצה לנשק אותך".

בד"מ 24/02

(2) במהלך הביקור רכן הנאשם לעבר המתלוננת וצבט אותה בחזה, תוך שהוא שואל "אני יכול לגעת, נכון?"

(3) במועד הנ"ל סמוך לשעה 16:00 נכנסה המתלוננת לשירותים במשרד. וכשפתחה את הדלת ראתה את הנאשם עומד בפתח. הנאשם תפס את כתפיה של המתלוננת בכוח ונישקה על שפתיה, בניגוד לרצונה.

ב. אירוע מיום 25.1.2001 (האירוע השני)

הנאשם, לאחר שמספר הטלפון הנייד שלו נרשם על ידי פ.ט המתלוננת התקשר במהלך היום מספר פעמים למתלוננת ושאל אותה למה אינה מתקשרת אליו תוך שהוא אומר לה "לא יעזור לך כלום, את לא תימלטי ממני". הנאשם המשיך להתקשר למתלוננת גם בימים שלאחר מכן ולבקש ממנה את כתובתה ואת מספר הטלפון שלה, והמתלוננת המשיכה לעמוד בסירובה.

ג. אירוע מיום 28.1.2001 (האירוע השלישי)

(1) ביום 28.1.2001 סמוך לשעה 09:00, ניגש הנאשם אל המתלוננת מאחור, מבלי שהיא תבחין בו ונישק אותה בצווארה. המתלוננת הדפה אותו וקמה ממקומה.

(2) באותו מעמד, או בסמוך לאחר מכן, הנאשם אמר למתלוננת שהשיג את מספר הטלפון בביתה ואת כתובתה, ושהוא יתקשר אליה בערב. לשאלתה של המתלוננת מהיכן השיג את הפרטים השיב לה שהממונה עליה, שוקי חן נתן לו את הפרטים באשר הוא (הנאשם) ממונה עליו, ויש לו זכות לקחת קורות חיים של כל עובד שהוא רוצה.

(3) באותו היום, החל מהשעה 17:00 ואילך, התקשר הנאשם לביתה של המתלוננת. כשזיהתה את מספר הטלפון הנייד של הנאשם באמצעות צג שיחה מזוהה שברשותה, לא ענתה לצלצול. הנאשם המשיך להתקשר למתלוננת עד לשעה 22:30 או בסמוך לה, תוך שהוא משאיר הודעות בתא הקולי של המתלוננת בהן הוא מבקש שתתקשר אליו, שהוא לא רחוק ממנה.

3. תגובת הנאשם לכתב התובענה

בד"מ 24/02

הנאשם כפר בעיקריה של התובענה, לדבריו מעשים פיזיים או מילוליים כנטען בתובענה לא ארעו. הוא שוחח עם המתלוננת בחביבות כפי שהוא נוהג עם עובדות אחרות, וכי שיחותיו הליליות עמה נועדו, לשם הצעת עזרה בקליטתה הנאותה בעבודה כעולה חדשה. ובביקורו במועד המצויין באירוע הראשון הנאשם הסביר גם למתלוננת נושאים מקצועיים בתחום המחשוב.

4. לנוכח חזית המחלוקת הרחבה בין הצדדים לדיון, התקיים בפנינו משפט הוכחות. נציג להלן את פרשת התביעה והסניגוריה, את המסגרת הנורמטיבית, את השקפתם וגישתם של הצדדים בסיכומיהם, לגבי המסקנות שראוי להסיק מהראיות שבאו בפנינו, כל צד לפי מהות שליחתו. אחר כך נקיים דיון במסכת הראיות והטיעונים, נסיק מהם את המסקנות על פי גישתנו, כדרכה של מלאכת השפיטה.

5. ראיות התביעה

א. עדויות

(1) גב' צביה עמדי – חוקרת בנציבות

(א) בידי העדה הופקדה מלאכת חקירתו של התיק, ובאמצעותה הוגשה אימרתו של הנאשם (ת/1) ועדויות נוספות של עדי התביעה שהעידו בפנינו.

(ב) מחקירתה הנגדית למדנו את דרך ניהולו של תיק החקירה שראשיתו בשלושה מכתבים, שהעבירה המתלוננת לממונה עליה מר שוקי חן לגבי אירועי התובענה ומשם על פי נוהלי הטיפול בתלונות מסוג זה, המשיכה בדיקת הנושא, עד להתייצבותה של המתלוננת בליווי מתורגמנית למסירת עדות בפניה.

(ג) לשאלה בחקירה נגדית לגבי מצבה של המתלוננת השיבה העדה:

**"אני לא התרשמתי שהיא מבולבלת, אני התרשמתי שהיא בצער רב על מות בעלה שהיא בחוסר ידע."
(בפרוטוקול עמ' 4 שורות 35 – 36).**

(2) גב' פ.ט. – המתלוננת

בד"מ 24/02

(א) עדת תביעה זו, המתלווננת, מועסקת כפקידת השמה בשירות התעסוקה ברמלה ומתמקדת בעולים חדשים. בהשכלתה היא בעלת תואר שני בכלכלה, מברית המועצות, מצבה האישי - אלמנה ואם לבת.

(ב) במהלך חקירתה הראשית למדנו כי שלושת מכתבי תלונתה (ת/4 א), (ב) ו-ג) לגבי אירועי התובענה נכתבו ביום אחר 28.1.2001, כאשר לצורך כתיבתם היא נעזרה בקרוב משפחה, אשר הגיע בלילו של המועד הנ"ל לביתה.

(ג) לגבי האירוע הראשון העידה בפנינו, כי בתאריך 23.1.2001 היו עיצומים בלשכה ולא היתה קבלת קהל, נכנסה קבוצת אנשים לא מוכרת בה צפתה, אחד מחברי הקבוצה היה הנאשם שניגש אליה והחל לשוחח עימה, מבלי שהכירה אותו קודם לכן, השיחה נסבה על קורות חייה כעולה חדשה, הנאשם הבטיח לסייע לה וכלשונה:

"אני אעזור לך בהכל וגם אעזור לך מבחינת העבודה ומכל הבחינות בגלל שסיום החוזה שלי היה עד 1.11.2001, הוא אמר לי את לא צריכה לדאוג את בידיים שלי."
(בפרוטוקול עמ' 9 שורות 13 – 15).

כאשר בהמשך, ראתה ושמעה את הנאשם משוחח עם עובדים אחרים בלשכה בלשון קלה עם בדיחות.

(ד) בהמשך עדותה, לגבי האירוע הראשון השיחה העמיקה בין הצדדים, לגבי מקום מגוריה ומצבה המשפחתי. הנאשם הציע לה "שיחת עומק" על כוס קפה אצלה או בחוץ. אחר כך ביקש את הטלפון שלה אך לא נענה. בסמוך לשעה 15:00 זרק לעברה כל מיני מילים כמו: **"את יפה יש לך שפתיים יפות"** (שם, שורה 32). העדה חשה לשמע הדברים בושה ומבוכה, והנאשם המשיך לזרוק כל מיני מילים ברוסית ובהמשך סמוך לשעה 15:00 – **"הוא התקרב אלי שוב צבט אותי בחזה, ואני קיבלתי הלם. בקריצה הוא אמר לי: "נכון שאני חוליגן" ואני הסמקתי"** (שם, שורות 40 – 41), שמענו כי פעולת הצביטה היתה מהירה שלאחריה עזב הנאשם את המקום.

בד"מ 24/02

(ה) בעקבות הצביטה המהירה כאמור, העדה חשה השפלה ותחושת חוסר יכולת להירגע עד כדי עזיבת עמדת העבודה – ולגבי המשכו של היום כמיוחס לנאשם באירוע הראשון העידה בפנינו, תוך התרגשות רבה:

"עבדנו עד שעה 16:00 ולקראת סוף היום נכנסתי לשירותים ופתאום אני שומעת דפיקה בדלת מאוד חזקה, ולא הגבתי, חשבתי שזו אחת מהבנות. אחר כך שטפתי ידיים והסתכלתי במראה ופתחתי את הדלת כדי לצאת, ושם היה בצון הוא חיבק אותי בכתפיי בכוח ונישק אותי בכוח בשפתיים. זה היה כמה שניות. אני נבהלתי. אני דחפתי אותו וברחתי ואמרתי לו מה אתה עושה, זה לא נורמלי, השתגעת? לקחתי את התיק שלי ויצאתי אני לא יודעת אפילו לאן לברוח."
(בפרוטוקול עמ' 10 שורות 3 – 8).

(ו) לגבי האירוע השני - שמענו בעדותה כי, הנאשם התקשר בתאריך 25.1.2001 למקום עבודתה, וביקש להיפגש עימה, וכן ביקש את מספר הטלפון בביתה. הנאשם התקשר שוב ביקש כי גב' פ.ט תרשום את מספר הפלאפון שלו, וכך עשתה על גבי חוברת שהייתה על שולחנה (שסומנה כ-5/ת), אולם ניסיונות הקשר עימה באותו היום לא פסקו - בהם עלה נושא מבוקשו למפגש ולסייע בידה, תשובותיה היו תשובות נימוס קצרות, כאשר הנאשם בדבריו:

"הוא אמר לי אין לי בעיה להשיג טלפון של הבית."
(בפרוטוקול עמ' 10, שורה 33).

(ז) לגבי האירוע השלישי - העידה בפנינו כי, הנאשם הגיע ללשכה לדבריו **"רק בגללה"**, ניגש לדלפק עבודתה ופנה למשרדו של מנהל הלשכה. כעבור זמן: **"הרגשתי נשיקה על הצוואר"**. (בפרוטוקול עמ' 10 שורה 49), כאשר מקום הנשיקה נותב לחלק האחורי של צווארה, כאשר הנאשם הגיח לעברה מאחור ונשקה בהפתעה פעולה, שגרמה לה לבהלה ובושה, והיא הטיחה כלפיו **"מה אתה עושה"** (פרוטוקול עמ' 10 שורה 11).
לדבריה, אם האירוע לא היה מתרחש במקום העבודה, הנאשם היה זוכה לקבל סטירה. המתלוננת לא ידעה מה לעשות, ופחדה שמא תיזרק מעבודתה וחשה עצמה מנוצלת.

בערבו של יום, לאחר יום העבודה, הנאשם המשיך להתקשר לביתה והשאיר הודעות בכל הנוגע לרצונו להיפגש עמה. תדירות השיחות הייתה גבוהה, אחת ל-20 דקות עד השעה 22:00. בעקבות כך, קרובה שהוזמן על

בד"מ 24/02

ידה לביתה, ניסח בעבורה את שלושת מכתבי תלונותיה ולמחרת הועברו תלונותיה למר שוקי חן מנהל הלשכה, והחל נוהל הבדיקה והחקירה, באמצעות גורמי המשרד הרלבנטיים והנציבות.

(ח) המתלוננת נחקרה ארוכות בחקירתה הנגדית אודות גרסתה האמורה.

(ט) המתלוננת העידה על סביבת עבודתה, כמי שעובדת "בחלל פתוח", בו מתקבל הקהל, כאשר בין עמדות העובדים הוקמו מחיצות שגובהן כ-160 ס"מ בחזית כל עמדה שולחן עבודה ומחשב הצופה אל מול פני הקהל. בחלקה האחורי של כל עמדה קיימת אפשרות יציאה ממקום העבודה ין במעין מסדרון ממנו העובדים גם מגיעים אל מקום העבודה (שולחן, כיסא, מחשב וארונות). לדברי המתלוננת פקידה בשם ציפי וקסמן ישבה בעמדה סמוכה אליה, אולם אין היא זוכרת אם פקידה זו נכחה בעבודה בעת קרות האירוע הראשון. אולם בעת ביקורו של הנאשם, בו פגשה לראשונה בסביבת העבודה, העדה שמעה אמירות שלום בינו ובין העובדות, מכך הבינה כי קיימת היכרות ביניהם. ואולם, על פי דבריה, הנאשם לא דיבר עמה על ענייני עבודה אלא עם ציפי וקסמן - על תפקידו ומעמדו נודע לה אחר כך מפי עובדי הלשכה.

בהמשך, העידה בחקירה הנגדית כי, מחמאות כאמור בכתב התובענה על יופייה, הושמעו רק בפניה, עת התקרב אליה, תוך שימוש בשפה העברית והרוסית. ואשר לעניין מבטיו שהופנו כלפיה, שמענו כי אלה הפריעו לה.

(י) בחקירתה הנגדית מסרה העדה פרטים מדויקים על מקום ישיבתה ואופן מימוש הצביטה בחזה, שבאירוע הראשון, כאשר לידה לא היו בעת ההתרחשות אנשים נוספים. ולשאלה הכיצד לא צעקה נוכח הצביטה - השיבה:

"אני לא צעקתי אני באופי שלי לא צועקת. אני לא צועקת כי לא נולדתי במשפחה שצועקת."
(פרוטוקול עמ' 19 שורות 6-7).

רק ביקשה בקול רם כי יעזוב אותה. – ולשאלה הכיצד שכנתה למחיצה לא ראתה ולא שמעה דבר, השיבה כי בעת הצביטה כנראה לא היתה במקומה.

בד"מ 24/02

יא) לגבי חיבוקה ונישוקה על ידי הנאשם כאמור באירוע השלישי, חזרה המתלוננת על עיקרי גרסתה כפי שנמסר בחקירתה הראשית, והוסיפה כי נדהמה מעצמת ההתנפלות עליה מצדו של הנאשם ונכנסה להלם, ועל כן לא הגיבה תגובה פיזית או מילולית, על פי אופייה ודרכה כאמור.

וכן שמענו עת חזרה על גרסתה לגבי האירוע השני, כי הוטרדה טלפונית על ידי הנאשם, וכי לא יכלה לענות לנאשם ממסגרת עבודתה, אף כי באותו מועד לא הייתה פעילות מלאה.

יב) לגבי האירוע השלישי שמענו בחקירתה הנגדית, כי הנאשם סיפר לה כי הגיע ללשכה רק בגללה, לא שמעה את דבר התקרבותו, ולפתע חשה נשיקה בעורפה, כאשר סביבת עבודתה אפשרה זאת, על פי עדותה:

"אם אני יושבת בפנים על השולחן שלי ויש מחיצה גבוהה, ואדם בגובה של בצון יכול להתקרב, אז לא רואים, לא ראיתי ולא שמעתי דבר."
(בפרוטוקול עמ' 21 שורות 39 – 40).

יג) בסיום חקירתה הנגדית הועמדה המתלוננת בפני האפשרות כי, בשל סגנונו החביב, והאבהי של הנאשם והנכונות להגשת סיוע מקצועי מטעמו חשה העדה בהלה כי הנאשם מנסה לחזר אחריה, כאשר מתוכה של הבהלה והחשש מהנאשם, דמיינה את אותם אירועים פיזיים, שיוחסו לנאשם בתובענה, לנוכח מצבה האישי הקשה, בעקבות מות בעלה, ועל כך השיבה: **"כי הכל נכון ולא חלמתי."**
(בפרוטוקול עמ' 23 שורה 33).

יד) בחקירתה החוזרת השיבה לתובע, לגבי מה שייחסה ההגנה לנאשם, כביטוי של יחס אבהי – השיבה:
"אני הבנתי אחרת וזה היה אחרת... זה לא היה יחס של אבא בכלל."
(פרוטוקול עמ' 24 שורות 34 – 35).

3) גב' ט. יהודית – בתה של המתלוננת

הבת הבוגרת המתגוררת בירושלים, מסרה בעדותה כי אמה מסרה לה באמצעות הטלפון את כל הקורות אותה עם הנאשם, ותיארה בפנינו, את

בד"מ 24/02

תחקורה של אמה על ידי הנאשם, לגבי מצבה המשפחתית, ובקשתו לקבל את מספר הטלפון שאותו ביכולתו להשיג. וכן דיווחה לה האם, בשפה הרוסית על האירועים הפיזיים שנעשו בה. לפי מיטב זיכרונה, צביטה בישבן ובחזה, התקרבות מאחור ונשיקה בצוואר. לדבריה אמא סיפרה לה לאחר שהנאשם דפק על דלת השירותים הוא גם צבט אותה. העדה לא זוכרת באיזה חלקי גוף, ולגבי הערכתה את תחושותיה של אמה, העדה תיארה אותן כהשפלה חוסר הגנה, ובושה, והערכתה כי הנאשם ניצל אותה בשל היותה עולה חדשה. העדה יעצה לאמה לפנות בנדון, למנהל הישיר.

(4) **מר שוקי חן** - מנהל לשכת התעסוקה ברמלה, במועד הרלבנטי לתובענה:

(א) מפי העד שמענו כי, בסמוך לתאריך 28.1.2002 נמסר לנאשם על פי בקשתו, טופס קורות חיים של המתלוננת. בקשה שבזמנו לא נראתה לו כחריגה לנוכח אחריותו של הנאשם בתחום חוזי ההעסקה של משרד הקליטה, כאשר המתלוננת הועסקה, באותה המסגרת.

(ב) העד לאחר שנמסרו לידי, מכתביה של המתלוננת (ת/4) החליט להעבירם למנכ"ל שירות התעסוקה, באמצעות תזכיר (ת/7) לאחר שנפגש עימה והתרשם מרוחה הסוערת במהלך הפגישה עמו, כאשר תוך כדי העיון במסמכים. המתלוננת סיפרה לעד את הקורות אותה עם הנאשם, והביעה בפניו חששה למקום עבודתה לנוכח מעמדו של הנאשם. לעניין תכונותיה של המתלוננת, שמענו מפי העד על קשיים ראשוניים בקליטתה בעבודה:

"התרשמתי מאישה חיובית היא לא הייתה מרבה להתלונן."
(פרוטוקול עמ' 27 שורה 47).

(ג) בחקירתנו הנגדית העיד העד כי קבלת קהל בסניף מתחילה בשעה 08:30 כאשר בעת עיצומם מוטלות על עובדים מטלות מנהליות שונות לרבות סיורי שטח במקומות העבודה, ולעניין היכרותו עם הנאשם מעיד העד:

"מספר פעמים שמר בצון הופיע בסניף הוא נהג לעבור בין העובדים ולשאול לשלומם של העובדים."
(בפרוטוקול עמ' 28, שורות 38 – 39).

(ד) כאשר לגבי התנהגותו של הנאשם כלפי העובדים, לא הוגשה אליו כל תלונה.

בד"מ 24/02

(ה) בהמשך החקירה הנגדית מסר העד כי דרישה של הנאשם לקבל קורות חיים, לא היה בגדר צעד שגרתי, וכן השיב כי המתלוננת מסרה לו שנעזרה בכתיבת התלונות בגורם אחר – וכי העד מסר בחקירתו וגם בפנינו כי התקשרותו של סמנכ"ל לעובדת הסניף לביתה ונראתה לו תמוהה, ולא רגילה.

5) גב' רבקה קליין – מנהלת לשעבר של שירת רווחה ארצי בשירות התעסוקה

(א) בידי העדה הופקד גם התפקיד של הממונה לעניין החוק למניעת הטרדה, והונחתה לטפל בתלונותיה של המתלוננת על ידי המנכ"ל, התירשומות שערכה העדה הוגשו לבית הדין כמוצג תביעה וסומנו (ת/8), אולם בקבלת התייחסותו של הנאשם, העדה לא נכנסה לפרטים, הגם שציינה בפניו את חומרת החשדות, והוא מסר לעדה על דרכו להחליף נשיקות וחיבוקים עם העובדים. לשאלתה אם זה בכוח, ונגד רצונו של אדם, אז הייתה הסכמה ביניהם כי יתכן כי לגבי המתלוננת הייתה חריגה מהגבולות וכי הנאשם אמר לה שהוא ער לעובדה שהוא מעד "והוא מוכן לשנות את דרכו ולקבל יעוץ מתאים." (בפרוטוקול עמ' 32 שורה 50).

(ב) שמענו בהמשך עדותה הראשית כי, נוצר רק קשר טלפוני עם המתלוננת שלא נאותה להגיע אליה, לנוכח חששה שאם תתלונן והיא עלולה לאבד את משרתה.

(ג) בחקירתה הנגדית העדה לא שינתה את גרסתה, כי הובעה בפניה תובנתו של הנאשם, כי התנהגותו כלפי פ.ט חרגה ממסגרת תפקידו ומעמדו. כן העידה בחקירה הנגדית, כי הנאשם לא פירט בפניה אילו מעשים עשה בגופה של המתלוננת, וכן גם לא נשאל על כך, כאשר מהמתלוננת שמעה על עוצמת הפגיעה ברגשותיה, ועל נחישותה כי איש לא יגע בגופה ללא הסכמה וכן שמענו פרטים על הדו-שיח שנוהל עם המתלוננת, עד אשר מולאו דרישות הנוהל, בטרם הועברה התלונה לחקירת הנציבות.

ב. מוצגים

במהלכה של פרשת התביעה הוגשו לבית הדין באמצעות עדי התביעה, או על בסיס

בד"מ 24/02

הסכמה דיונית, מספר מוצגים שתמצים יפורט להלן:

(1) ת/1 – אמרת הנאשם

(א) אמרת הנאשם נגבתה תחת אזהרה בתאריך 12.11.2001 באגף החקירות בנציבות.

(ב) מאימרתו עולה כי, לאחר פרישה מוקדמת מבנק לאומי, הוא נקלט לפני כ-10 שנים בשירות התעסוקה בתפקיד סמנכ"ל. שיחתו עם המתלוננת נסבה על נושאים מקצועיים של הכוונה, ואף ביקש "לשדכה" עם עובדת וותיקה בנושאי הכוונה, לשם כך נועדו שיחותיו הליליות התכופות לשם סיום טיפול בכך, לנוכח תפקידו העמוס, וכי דרכו להתקשר לעובדים גם בלילה.

(ג) העד לא יכל היה להיזכר בחקירתו, אם שאל את המתלוננת שאלות אישיות או משפחתיות, אולם זכר כי החמיא ליופיה גם ברוסית אך לא יכל להיזכר אם הציע לה סיוע.

הנאשם הכחיש באימרתו את ארוע הצביטה בחזה, החיבוק והנשיקה, באזור השירותים, אף שהעיד שביקש להשתמש במתקן, אולם מצאו נעול.

והוא אינו זוכר אם נישק את גב' פ.ט. על צווארה.

ולגבי ת/8, אותו מסמך על חציית גבולות עליו חתם בנוכחות גב' קליין "מתוך הלם", לגרסתו, זו הכרה עצמית בכך שעליו להיות פחות חברי עם העובדים, ולשנות את סגנון ניהולו הקרוב לעובדים זוטרים.

בסוף אמרתו מצאנו את דבר הערכתו כי "לוטשי עיניים" על משרתו כמו גב' קליין, ונוטרי טינה, כמו העד שוקי חן, רקמו בסיוע המתלוננת עלילה נגדו.

(2) ת/2 – עדות המתלוננת

העדות נגבתה בנציבות בתאריך 15.7.2001 בהודעה זו מובע חשש מהנאשם, לנוכח מצבה כעולה חדשה והעדר מודעות לחוקיה של המדינה, שלגביהם ביקשה המתלוננת מהחוקרת הסבר והבהרה, וכן נמסרו בהודעה פרטים על

בד"מ 24/02

מצבה האישי המשפחתי, כמי ששכלה את בן זוגה, והובעה תרעומת שדבר הטרדתה נודע ברבים, בסיום הודעתה, המתלוננת ביקשה שהות לשקול אם להגיש תלונה נגד הנאשם.

3/ת – הודעה נוספת של המתלוננת (3)

הודעה זו נגבתה באגף החקירות בתאריך 26.7.2001, ממנה עולה כי למתלוננת לא הייתה הכרות מוקדמת עם הנאשם כנציג ההנהלה, ונפרסים בה האירועים אודותם מסרה בעדותה, לרבות הבטחתו של הנאשם כי יסייע בידה גם בכסף וכי בתום החוזה "את בידיים שלי", תוך פירוט האמירות והמעשים כפי שנגולו בפנינו בעדותה. וכן מצאנו בהודעתה את דבר חששה מהנאשם והתדהמה שחשה ממעשיו, לרבות בקשותיו וניסיונותיו ליצור עמה קשר טלפוני ורצונו להיפגש עמה. וכן קראנו בעדותה על כך שנמסר לה על ידי הנאשם שהצליח להשיג משוקי חן את כתובתה ואת מספר הטלפון בביתה, ואת תדירות התקשרויותיו לביתה, את דבר הסיוע שקבלה מקרובה בניסוח תלונותיה, אשר הועברו למנהל הלשכה. את העידוד שקיבלה מבתה להתלונן נגד הנאשם.

4/ת (א), (ב), (ג) (4)

מכתביה של המתלוננת אשר ממוענים אל מר שוקי חן מנהל הלשכה, ובהם תוארו האירועים השונים לפי מועד התרחשותם שעליהם העידה בפנינו, מכתבים אלה כאמור בהודעותיה ובעדותה, נכתבו בסיועו של אחר ונחתמו על ידה.

5/ת – רישום פלאפון (5)

חוברת שבה רשמה המתלוננת, על פי דבריה, את מספר הפלאפון של הנאשם, שעה שהתקשר למקום עבודתה.

6/ת (הוגש כ-7/נ) מכתב המתלוננת לגב' קליין (6)

מסמך מתאריך 5.2.2001 החתום על ידי המתלוננת, המופנה לעדת התביעה גב' קליין ובו התייחסות למסמך שנוסח על ידי גב' קליין, ובו נחישות למחות נגד הפגיעה בכבודה, יחד עם נכונות לסיום הטיפול.

בד"מ 24/02

7) ת/8 – התייחסות הנאשם לתלונה

מסמך הנושא חותמת של מחלקת הרווחה, החתום על ידי הנאשם, ובו התייחסות לתלונות ובו מובהרת כוונתו להסביר למתלוננת בצורה אמפטית וחביבה את מהות עבודתה, על מנת להקל על התאקלמותה בעבודה כעולה חדשה קראנו במסמך כי: -

"יתכן שעברתי את הגבול במקרה הזה אני מצר על כך אם פגעת בה."

ובסופו של המסמך הנאשם מביע נכונות לקבל יעוץ מתאים בנוגע להתנהגותו.

6. ראיות ההגנה

א. עדויות

1) גרסת הנאשם

א) בעדותו כעד הגנה, שמענו על מסלולו המקצועי בשירות התעסוקה בן 11 השנה כסמנכ"ל השמה, לרבות פירוט הצורך בהדרכת עובדים בנושאי השמת עולים, ועל הקשר הבלתי אמצעי שהוא יוצר עם עודי הלשכות גם הזוטרים שבהם, להם הוא מנחיל את נוהלי שירות התעסוקה. – תוך שימת דגש על קליטת עולים חדשים כעובדים בלשכות התעסוקה, על בסיס הסכם עם המשרד לקליטת עליה, לרבות דרכי הכשרת העובדים. (נ/9).

ב) לגבי האירוע הראשון, הנאשם העיד בפנינו כי שוחח עם המתלוננת שיחת חולין ונימוס, לאחר שעדכן אותה בדבר תפקידו ושמע את דבר מבוקשה ללמוד את העבודה, באמצעותו.

ג) הנאשם המשיך והעיד כי החמיא ליופיה בשפה הרוסית **"את יפה"** ומחמאות נוספות לא נאמרו, מעבר לכך שמסר לה על מילה חדשה שלמד בשפה הרוסית **"שובב"**.
הנאשם הכחיש בפנינו כי ביקש את מספר הטלפון של המתלוננת, או כי צבט בחזה, **"לא היה ולא נברא"** (בפרוטוקול עמ' 41 שורה 17).

לגבי המפגש המיוחס לו בסביבת השירותים - גרסתו בפנינו הייתה כי,

בד"מ 24/02

בסביבה הנ"ל לא נתקיים כל מפגש עם המתלוננת ולגבי מהות הקשר הטלפוני שעיקרו הובא באירוע השני, הוא הותיר בידה מספר פלאפון לשם יצירת קשר בענייני עבודה, לנוכח גישתו וטיפולו האישי בפקידי הלשכות.

(ד) לגבי האירוע השלישי שמענו בעדותו כי, קורות חייה של המתלוננת צורפו עם קורות חיים של עובדים אחרים שעניינן היה בטיפול הלשכה ברמלה, הנאשם ממשיך ומעיד כי באותו היום התקשר לביתה, מספר פעמים על מנת לשדכה עם עובדת הכוונה לעולים חדשים בב"ש, לשם לימוד לעומק את סוגיית הטיפול בעולים חדשים, הנאשם הכחיש בלשונו הגורפת "לא היה ולא נברא", את אירוע הנשיקה בעורפה של המתלוננת שבאירוע השלישי.

(ה) גרסתו לגבי חתימתו על ת/8 הייתה, כי כוונת הדברים הייתה ביקורת עצמית על סגנון ניהולו הקרוב לעובדים זוטרים ללא שמירת דיסטנס, ונכונותו לשנות מדרכו. לגישתו, תלונתה של הגב' פ.ט. לא באה אלא מתוך פחדה שמא יזרקו אותה מהעבודה לנוכח ארעיותה, כאשר שוקי חן, רבקה קליין והמתלוננת רקמו עלילה נגדו, כל אחד וטעמיו, על מנת להזיזו מתפקידו הנחשק.

(ו) בחקירתו הנגדית העיד הנאשם כי, במפגש עם גב' רבקה קליין כלל לא הוסברו לו טענותיה של המתלוננת נגדו, תוך פירוט החשדות הקונקרטיים ולעניין חתימתו על ת/8, הכרתו ב"מעידתו" הייתה אך ורק לעניין סגנון הניהול החביב החברתי ובגובה העיניים.

(2) עדת הגנה – גב' גאולה חביליו

כיום ראש אגף קשרי חוץ בשירות התעסוקה, המכירה את הנאשם משנת 1991 ממנה שמענו פרטים על דרכו הניהולית הישירה ללא שמירת מרחק מהעובדות, נכונותו לפתור כל בעיה, ולהושיט סיוע דרוש לנזקק. לגבי אופן פנייתו - העדה העידה, על סגנון חביב ופתוח, מי שלדעת העדה אינו כופה עצמו על עובדת אחרת.

בד"מ 24/02

ב. מוצגי ההגנה

במהלך פרשת ההגנה הוגשו לבית הדין באמצעות עדים או על בסיס הסכמה דיונית, מספר מוצגים שתמציתם של המוצגים הרלבנטיים תובא להלן:

(1) 1/1 – הטרדה מינית

מכתבה של גב' רבקה קליין, מנהלת שירות רווחה ארצי מתאריך 6.5.2001 המופנה אל הממונה על יחידת התביעה והמשמעת בנציגות, באמצעותו הועברה לנציבות תלונת המתלוננת, ותגובת הנילון ובו מצאנו את התרשמות הכותבת:

"התרשמתי שישנם תנודות רבות בתגובותיה של המתלוננת. עם זאת ברצוני לציין כי אין לראות באמירה זו סוף פסוק."

דברים אלה נכתבו לנוכח דבריה של המתלוננת, שאם הנאשם ינתק עמה כל קשר ויאפשר לה להתרכז בעבודתה, היא היתה רוצה לראות בכך את סוף הפרשה.

(2) 3/3 – קורות חיים

קורות חיים של המתלוננת ובו פרטים על כתובת, טלפון, הכשרה ולימודים, מקומות עבודה ותפקידים.

(3) 4/4 – עדותה של וקסמן ציפי

העדות הוגשה בהסכמה, ונגבתה באגף החקירות בתאריך 14.11.2001. העדה עובדת בלשכת התעסוקה ברמלה, בסמיכות למתלוננת – מהודעתה עולה כי, בעת ביקורו של הנאשם בלשכות התעסוקה ברמלה, לגבי האירוע הראשון, היא לא הבחינה בתשומת לב חריגה שהופנתה על ידי הנאשם כלפי פ.ט. הנאשם שאלה כיצד המתלוננת משתלבת בעבודה, והיא עדכנה את הנאשם כי היא מסייעת לה בכך, ולא צפתה או שמעה התנהגות חריגה כלפי המתלוננת.

(4) 5/5 – צעדים ארגוניים

מכתבו של יו"ר הוועד הארצי המופנה לעו"ד גרוסמן, לפיו ננקטו בין התאריכים 21.10.01 ועד לתאריך 31.10.01 עיצומים, גם בשירות התעסוקה, שכללו אי קבלת קהל בלשכות.

בד"מ 24/02

5) 8/נ – מכתבה של גב' פישר מיה

המסמך מתאריך 8.7.02 מופנה לעו"ד גרוסמן ב"כ הנאשם, מטעמה של פקידת השמה מנוסה בלשכה. ממכתבה עולה כי הנאשם וכותבת המסמך מנהלים, ביניהם שיחות טלפון בענייני השמה, מקצועיים.

6) 9/נ – דו"חות שונים

ההגנה הגישה לביה"ד שורה של מסמכים בהם פירוט פרוטוקולים שונים של שירות התעסוקה, לגבי פעילות של עובדי השמה במסגרת קידום ההעסקה של עולים חדשים בלשכות כפקידי השמה, ומידת טיפולם בעולים חדשים, לרבות מעקב אחרי בוגרי מרכזי הכוונה לתעסוקת עולים, ודו"ח התקדמות של פרויקטים שונים, ואשר לגבי פרויקט התנופה לעתיד, מצאנו כי מנהל האזור מר שוקי חן ביקש לפטור את המתלוננת מהפרוייקט, עקב עומס רב בלשכה.

7) 10/נ – ישיבת צוות 1 – לשכת סמנכ"ל השמה

סיכום ישיבה בראשות הנאשם, שנתקיימה בתאריך 7.2.01 עם עוזריו הבכירים בו מודיע הנאשם למשתתפים כי הוא מבקש לעשות שינוי בשיטת העבודה ודרכי ההתנהגות, הנאשם מודיע בדיון כי נהג עם עוזריו כחבר ולא כבוס, והתנהגותו פורשה לא נכון למורת רוחו.

"ולכן אני עובר לשיטת ניהול אחרת – פורמלית וסמכותית – הסחבקייה נסגרה." (שם בעמ' 1).

7. ביקור בזירת האירועים

א. כפי שעלה מהראיות, שבאו בפנינו, הואיל והמעשים שיוחסו לנאשם נרחשו בלשכת שירות התעסוקה ברמלה, במועדים בהם לא הייתה קבלת קהל, במקום עבודתה של המתלוננת ובסביבת השירותים, כאשר מקבלי הקהל עובדים בלשכה בשיטת "החלל הפתוח".

ב. הואיל ועלתה השאלה, האם ניתן לממש את המעשים שיוחסו לנאשם באותה סביבת עבודה, ביה"ד החליט לערוך ביקור במקום.

ג. ביה"ד ערך ביקור במקום בתאריך 23.7.2002 בהשתתפות הצדדים. מובא להלן סיכום הביקור, כביטוי בפרוטוקול הדיון, שאליו צורף לצדדים גם תרשים

(1) החלל הפתוח :

בית הדין ערך ביקור בזירת האירועים ב"חלל הפתוח" ובשירותי העובדים. במסגרת זו ביקר בית הדין במקום עבודתה של המתלוננת (בחלל הפתוח) ובעמדת העבודה שלה שאוישה, בעת הביקור, במקרה, ע"י המתלוננת. בית הדין התרשם מסביבת העבודה שלה כלהלן: מדובר, באולם מלבני גדול יחסית שבצידו האחד שמונה עמדות שירות לדורשי עבודה, ומולו בצידו האחר עמדות המתנה לקהל. המרחק בין עמדות השירות לעמדות הקהל מגיע לכדי 4.5 מטרים. עמדות השירות לקהל בנויות בשורה וכל עמדה בנויה גיאומטרית בצורה תיבה. אורכה של כל עמדה מגיע לכדי 2.5 מטר, רוחבה ל-1.5 מטר וגובהה ל-1.60 מטר. העמדות בנויות כאמור בשורה ומופרדות ביניהן במחיצות שגובהן 1.60 מטר. בכל עמדת עבודה: כסא, שולחן, מחשב וכסא המיועד למקבל השירות.

זווית הראיה מעמדות הקהל אל עמדות השירות אינה מלאה. בחזית כל עמדה קיימת מחיצה שרוחבה כ-40 ס"מ, כך שלא ניתן לצפות מעמדות הקהל אל עמדת השירות. מאחורי עמדות השירות קיים מעבר עובדים. המרחק שבין הצד האחורי של עמדות השירות לקיר האולם מגיע לכ-1.30 מטר. הגישה למעבר העובדים אפשרית משני כיוונים. האחד ממעבר המצוי ליד עמדת המתלוננת והמחבר את החלל הפתוח למעבר העובדים והשני, שני קטעי מעבר המצויים ליד העמדות, כמפורט בתרשים.

(א) סביבת השירותים

בתום הביקור בחלל הפתוח ביקר בית הדין באזור שירותי העובדים. הגישה לשירותים אפשרית דרך מסדרון המצוי בחלל הפתוח לצד רוחבו של האולם המלבני ליד הכניסה. רוחבו של המסדרון כ-2 מטרים, והוא מתעקל בצורת האות R לכיוון שירותי העובדים. בעיקול המסדרון מצוי משרד של עובד כ"א ובקצהו שתי כניסות. האחת כניסה פתוחה למטבחון המצוי משמאל לשירותים, והכניסה השניה לשירותים היא כניסה סגורה המוגפת בדלת נעולה. במטבחון מקרר, מכשיר מיקרוגל, קומקום, ארונות מטבח. בצמוד למטבחון פינת אוכל הכוללת שולחן ישיבה + כסאות. כפי הנמסר לנו מפתח השירותים נמצא במטבחון, כך שהמבקש להשתמש בשירותים נוטל את המפתח לדלת השירותים הנעולה, וכשדלת השירותים נפתחת נגלים בפני המבקר שני תאי שירותים – תא מימין לגברים ותא

בד"מ 24/02

משמאל לנשים. כל תא מוגף בדלת נפרדת הננעלת בעת השימוש.

(ב) סביבת עבודתה של המתלוננת

הגב' פ.ט עובדת בתוך החלל הפתוח של לשכת התעסוקה (עמדה מס' 5, ראה תרשים). מימין לעמדת עבודתה של הגב' פ.ט, במועד הרלבנטי לתובענה, ישבה הגב' ציפורה וקסמן (עמדה מספר 4, ראה תרשים).

עמדות העבודה של הגב' פ.ט והגב' וקסמן מופרדות במחיצה שגובהה 1.60 מטר, כאשר גבן של שתי העובדות, בעת עבודתן, מופנה למעבר העובדים. משמאל לעמדת המתלוננת קיים מעבר רחב של 2.2 מטרים לעבר המתוחם בצידו האחר בקיר. (המעבר מצוי בין עמדה 5 לעמדה מס' 6, ראה תרשים).

דין

8. פתח דבר

בית הדין פרס בהכרעת דינו את רוחב היריעה של הראיות שבאו בפניו בפרשת התביעה וההגנה, לגבי בחינת דפוס התנהגותו של הנאשם בשירות התעסוקה ברמלה, מחוצה לו, אשר הואשם בעבירות משמעת שונות בגין הפרתו של חוק למניעת הטרדה מינית, ופיסקאות התקשי"ר שפורסמו בעקבותיו.

בחלק זה של הכרעת דין זו בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנומרטטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגותו הכוללת, שבה הואשם הנאשם, בה יוצגו הוראות הדין, התקשי"ר ופיסקה רלוונטית, תוך בחינת על מעמדו הבכיר של הנאשם, כסמנכ"ל השמה בשירות התעסוקה.

9. המסגרת הנומרטטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

הנאשם הואשם על ידי התביעה בשתי עבירות משמעת לפי סעיף 17 לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או

בד"מ 24/02

הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו בהן, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה, או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה."

בית הדין מבקש להעיר כי, דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפרוטרוט את רכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת ההתנהגות של עובדי הציבור, שיש בהם משום עבירה. לכן, בחר המחוקק לילך בדרך בה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה, ובית הדין קובע למעשה בדיעבד, אם יש בהתנהגות מסויימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת, כהגדרתה בחוק.

ב. בחינת יסודות העבירה

1) נבחן להלן את יסודות העבירה בהן הואשם הנאשם. זו הראשונה, עניינה מעשה או התנהגות שפוגעות במשמעת שירות המדינה. ואשר לעניין המושג "משמעת", על גזרתו ותחומיו די אם נפנה לאמירתו ברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

2) לעניין ההתנהגות, שעיקרה הפרתו של החוק למניעת ההטרדה והוראות התקשי"ר שפורסמו בעקבותיו, התביעה ייחסה לנאשם את הפרתם של האיסורים, אשר נקבעו בסעיפים 3 – 4 לחוק ההטרדה:

"הטרדה 3. (א) הטרדה מינית היא כל אחד ממעשים אלה:
מינית (1) סחיטה באיומים, כמשמעותה בסעיף 428 לחוק והתנכלות העונשין, כאשר המעשה שהאדם נדרש לעשותו הוא בעל אופי מיני;

(2) מעשים מגונים כמשמעותם בסעיפים 348 ו-349 לחוק העונשין;

(3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם

בד"מ 24/02

אשר הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות
האמורות;

(4) התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות
במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו
מעוניין בהתייחסויות האמורות;

(5) התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם
ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית;

(6) הצעות או התייחסויות כאמור כפסקאות (3) או (4),
המופנות למי מהמנויים בפסקאות המשנה (א) עד
(ג), בנסיבות המפורטות בפסקאות משנה אלה, גם
אם המוטריד לא הראה למטריד כי אינו מעוניין
בהצעות או בהתייחסויות האמורות:

(א) לקטין או לחסר ישע – תוך ניצול יחסי מרות,
תלות, חינוך או טיפול;

(ב) למטופל, במסגרת טיפול נפשי או רפואי – תוך
ניצול תלות של המטופל כמטפל;

(ג) לעובד במסגרת יחסי עבודה, ולאדם בשירות
במסגרת שירות – תוך ניצול מרות ביחסי עבודה
או בשירות.

(ב) התנכלות היא פגיעה מכל סוג שהוא שמקורה בהטרדה
מינית, או בתלונה או בתביעה, שהוגשו על הטרדה
מינית.

איסור

הטרדה 4. לא יטריד אדם מינית את זולתו ולא יתנכל לו.
מינית
והתנכלות

(1) ולעניין סעיף 3(א) (5) – המונח "התייחסות" זכה להגדרה בסעיף 2 לחוק
ההטרדה -
"התייחסות" – בכתב או בעל פה.

(2) ואשר לתכונותיו של "מעשה מגונה" כהגדרתו בחוק העונשין, מצויים בו
היסודות של: מעשה לשם גירוי, סיפוק, או ביזוי מיניים.

(3) התביעה ייחסה לנאשם גם את דבר הפרתן של הפסקאות הרלבנטיות
לתקשי"ר, שפורסמו לאחר כניסתו לתוקף של חוק למניעת הטרדה, מצויים

בד"מ 24/02

בהן פירוט והמחשה את הוראות החוק, לרבות יסודות של ניצול יחסי מרות ותלות במסגרת העבודה:

"43.421

א. הטרדה מינית יכולה להיעשות הן על ידי גבר והן על ידי אשה.

ב. על פי החוק (למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998, להלן: "החוק" הטרדה מינית היא אחת מחמש צורות התנהגות אסורות, ואלה הן:

(1) סחיטת אדם לביצוע מעשה בעל אופי מיני; לדוגמא: ממונה המאיים לפטר עובדת אם היא תסרב לקיים איתו יחסי מין, או קשר אינטימי;

(2) מעשה מגונה; לדוגמא: עובד או ממונה הנוגע בעובדת לשם גירוי מיני או החושף את עצמו בפניה, בלא הסכמתה;

(3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני אף שהאדם שאליו מופנות ההצעות הראה שאינו מעוניין בהן.

ואולם אין צורך להראות אי הסכמה במקרים האלה:

א) ניצול של יחסי מרות בעבודה; לדוגמא: ממונה המנצל יחסי מרות כלפי מזכירתו.

ב) ניצול של יחסי מרות, תלות, חינוך או טיפול בקטין, בחסר ישע, או במטופל; לדוגמא: עובד במעון או בבית חולים המנצל יחסי תלות של מטופל, או יחסי מרות או חינוך כלפי חניך.

(4) התייחסויות חוזרות למיניותו של אדם, אף שהאדם שאליו מופנות התייחסויות הראה שאינו מעוניין בהן. לדוגמא: התייחסויות חוזרות לפן המיני במראהו או בלבושו של אדם או לאברי גופו, למרות הבהרותיו שהדבר מפריע לו. ואולם אין צורך להראות אי הסכמה במקרים שסויגו בסעיף ב. לעיל.

(5) התייחסות מבזה או משפילה למינו או לנטייתו המינית של אדם, בין אם הוא הראה שהדבר מפריע לו ובין אם לאו.

ג. אי הסכמה:

(1) ככלל אדם צריך להראות שהוא אינו מסכים למעשה של הטרדה מינית; חובה זו אינה חלה לגבי אלה:

א) סחיטה (סעיף ב' – 1 לעיל).
 ב) התייחסות מבזה או משפילה (סעיף ב' 5 לעיל).
 ג) ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או טיפול – של קטין, חסר

בד"מ 24/02

ישע (לגבי מעשים בסעיפים ב' 3 ו-4) לעיל).

2) אי הסכמה מראים בין במילים ובין בהתנהגות שאינן משתמעות לשתי פנים."

4) הנאשם הואשם גם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, לגבי יסודותיה הדינמיים של עבירה זו נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון... עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין לה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או ארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון." (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

ובמקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני, נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"... התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ג. היסוד הנפשי הדרוש – בעבירות משמעת

1) לעניין היסוד הנפשי הדרוש לשם הוכחת עבירת משמעת, נפנה לעש"מ 5550/98 בעניין יעקב-גלאור, בו הציג השופט זמיר את גישתו לסוגיה:

"השוני בתכלית בין הדין המשמעותי לבין הדין הפלילי יצר שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות, והוא אף מונע את תחולת העיקרון בדבר סיכון כפול על הדין המשמעותי. הדעת נותנת כי שוני זה יבוא לידי ביטוי גם בשוני לגבי היסוד הנפשי של העבירה. האם אין זה סביר וראוי לדבר בהקשר של עבירת משמעת, על מחשבה משמעותית להבדיל ממחשבה פלילית?"

בד"מ 24/02

לדעתי, יש מקום להבדיל, לגבי היסוד הנפשי, בין עבירה פלילית רגילה לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת את עובד המדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך, שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב), יכול היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה." (פורסם בפ"ד נג"ד (1) בעמ' 326, 333).

אומנם, פסק הדין הנ"ל דן ביסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק – התנהגות שאינה הולמת, ונקבע כי רשלנות מספקת. בדרך זו, אם כי בהרחבת מה, הלך בית המשפט העליון בעש"מ 6843/01 בעניין יפתח בן דוד ובדומה לכך, נפסק גם לגבי סעיף 8(ב) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת), ובהמשך לפסיקה הנ"ל, נקבע כי:

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או, לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכל היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה." (ראה לעניין זה את ער"מ 6494/00, בעניין דוד חזי, פורסם בפ"ד נ(5) בעמ' 101).

(2) בית הדין סבור כי, בעבירות משמעת לפי סעיף 17(2) לחוק, שעניינן נסב גם על הפרת הוראות דין פליליות, כמו חוק למניעת הטרדה, היסוד הנפשי הדרוש לשם הוכחת העבירה, יהא של מחשבה פלילית, כמשמעה בסעיף 20 לחוק העונשין.

ד. רמת ההוכחה הנדרשת

(1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעתי לגבי התנהגות שהקשרה, הטרדה מינית.

בסוגיה זו קבע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו-27(ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט – 1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

"א. ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכך דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאינן בחוק זה או בתקנות על פי

בד"מ 24/02

הוראה אחרת.

ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת."

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמת דנא:

"זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעותי את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעותי. אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונות הצדק הטבעי, לא יתערבו בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעותי, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין."
(עש"מ 1/66 פסקל נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3), 71).

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת, קבע השופט לוין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מג(1), 867):

"חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ועילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של עובד העומד לדין, מאידך גיסא..."

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית. ולפיכך מידת ההוכחה נדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השנוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר – עש"מ 3725/91 בכרך נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(5), 401) שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעותי וכי רמת ההוכחה בדין המשמעותי דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה, מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעותי מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה."

השופט קדמי, בספרו "על הראיות" (חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעודכנת, התשכ"ט – 1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467), דן בנושא זה:

בד"מ 24/02

"להרשעה בבית הדין למשמעת רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך אזרחי."

(2) עמדת בית הדין, שעל אף העובדה, שאינו כפוף לדיני הראיות, אך בשים לב, שמדובר באישום שעיקרו הטרדה מינית, עלינו לנקוט במשנה זהירות בבואנו לקבוע את אשמתו של הנאשם. בעבירות מהסוג שבהן הואשם, בית הדין סבור כי, ראויה הגישה שהובעה בפרשת בכרך, על פני הגישות האחרות, אף שהנושא של רמת הוכחה הנדרשת בהליכים המשמעתיים טרם הוכרע סופית. (ראה גישתו בנדון, של השופט זמיר בעש"מ 5550/98, בפרשת גל-אור).

ה. למהותה של הטרדה מינית

התובענה שבפנינו מעלה סוגיות משפטיות לעניין מהותה וביטויה של הטרדה מינית.

(1) הטרדה מינית מהי?

(א) בטרם כניסתו לתוקף של החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998, הגדיר בית המשפט העליון בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר (דינים עליון, כרך נג, 854, 17) מהי הטרדה מינית – באלו המילים:

"הטרדה מינית היא, קודם כל, התנהגות. היא מחייבת מעשה של הטרדה. אך גם מילים הן בגדר מעשה. חיים ומוות ביד הלשון. התנהגות אינה מהווה הטרדה מינית אלא אם היא, כשמה, בעלת אופי מיני. מכאן, שהתנהגות לא תיחשב הטרדה מינית, גם אם היא מטרידה, אם אין לה אופי מיני או אם אין היא באה לידי ביטוי בדברים הקשורים למין. התנהגות שהיא הטרדה מכוונת, במקרה הרגיל, להשיג טובת הנאה מינית.

יחסי מין, או אפילו סיפוק מיני מעצם ההטרדה, כגון סיפוק מחיבוק או חיכוך. אך לא תמיד כך, אפשר במקרים מיוחדים, שהכוונה תהיה רק להקניט את הצד השני, לנקום בו או להציק לו, באמצעות ביטויים גסים או הערות אחרות בעלות אופי מיני, למשל, כדי שימאס במקום העבודה ויפרוש ממנו.

תהיה הכוונה אשר תהיה, העיקר הוא לא הכוונה אלא ההתנהגות: די בכך שבעיני האדם הסביר ההתנהגות הגיעה כדי הטרדה מינית."

בעש"מ 1928/00, בפרשת ברוכין, מצאנו כי:

בד"מ 24/02

"הטרדה מינית, כעבירת משמעת כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש בה אופי מיני. יש בהן בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקורבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. ראו הגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית." (פורסם בפ"ד נ(3), בעמ' 694).

(ב) מטרת החוק למניעת הטרדה מינית הוגדרה בסעיף 1 שבו:

"לאסור הטרדה מינית כדי להגן על כבודו של אדם, על חירותו ועל פרטיותו, וכדי לקדם שיוויון בין המינים."

בדברי ההסבר להצעת החוק נקבע כי, הטרדה מינית היא תופעה נפוצה הפוגעת בכלל האוכלוסייה, ובנשים בפרט. הטרדה מינית, נקבע שם בין השאר, משפילה את קורבנה, מבזה אותו, פולשת לפרטיותו, היא פוגעת בזכותו להגדרה עצמית, באוטונומיה שלו, בשליטתו בגופו ובמיניותו, ומפלה אותו לרעה לעומת אנשים אחרים.

דברי ההסבר מנחים את הערכאות השיפוטיות לכך, שכל הערכים המצויינים בסעיף "יהיו נר לרגליו של בית המשפט בבואו לפרש את הוראות החוק המוצע".

(ג) פסק הדין בעניין זוהר בן אשר קובע מבחן אובייקטיבי, המתבסס על האדם הסביר. אומנם, בהטרדה מינית יש היבט סובייקטיבי אך המבחן הנוהג הוא המבחן האובייקטיבי, וכך מגדירו השופט זמיר:

"הוא משתנה מאדם לאדם. מעשה שנראה הטרדה מינית לאדם אחד, לא בהכרח ייראה הטרדה מינית לאדם אחר. המטריד והמוטרד נוטים לראות אותו מעשה בעיניים שונות. המטריד יכול להיות אדם גס רוח וקהה חושים באופן בלתי רגיל. המוטרד יכול להיות אדם רגיש ופגיע במידה יוצאת דופן. ברור שאי-אפשר להכריע במחלוקת אם מעשה מסויים הגיע כדי הטרדה מינית על בסיס ראייה סובייקטיבית מצד זה או מצד זה. העובדה שהמטריד לא התכוון להטריד, שהוא סבר כי אין בהתנהגותו משום הטרדה, ואפילו שהאמין כי התנהגותו מתקבלת בהסכמה לידי הצד השני, אין בה כדי להכריע. גם העובדה שהצד השני ראה עצמו מוטרד, אין בה כדי להכריע. המבחן המכריע הוא המבחן האובייקטיבי."

המבחן האובייקטיבי מתבסס, כרגיל, על האדם הסביר. האדם הסביר מתבקש, כביכול, להשיב על שתי שאלות. ראשית, האם ההתנהגות שנוייה במחלוקת הגיעה כדי הטרדה מינית, שיש בה פגיעה ממשית, או שמא היא התנהגות, שגם אם היתה בה פגיעה קלה, אינה חורגת מהתנהגות מקובלת וקבילה? שנית, האם היתה

התנגדות, או שמא היתה הסכמה להתנהגות זאת?

שאלה היא, השנוייה במחלוקת ערה בארה"ב, מיהו האדם הסביר לעניין זה? האם האדם הסביר עומד במקומו של קורבן הטרדה (ואז הוא, בדרך כלל, אישה סבירה), או אולי הוא עומד מן הצד (ואז הוא יכול להיות גם גבר רגיל)? ספק בעיני אם יש משמעות מעשית לשאלה זאת.

ממילא האדם הסביר אינו אדם מצוי, אלא מושג נורמטיבי, המגלם את הסטנדרט הראוי בעיני בית המשפט. הסטנדרט הראוי אינו מבטא את התפיסה הטיפוסית של גבר רגיל, או את התפיסה הטיפוסית של אישה רגילה, אלא את ההתנהגות הראויה בעיני בית המשפט לאור הערכים והעקרונות המנחים את החברה. (שם, עמ' 21).

ד) ברם, החוק למניעת הטרדה מינית קבע עיקרון מרכזי המחייב, כי הקורבן להטרדה "יראה" למטריד שאינו מעוניין בהצעות או בהתייחסות. עקרון זה חובק בתוכו את התפיסה שהטרדה מינית, בין היתר, היא התנהגות בעלת אופי מיני, שהאדם אליו היא מופנית אינו מעוניין בה. לכן נדרשת הישנות ההתנהגות והצגת היעדר העניין על ידי הקורבן. (ראה מאמרה של ד"ר שרון רבין מרגליות, מי הוטרד מינית בעבודה? שנתון משפט העבודה – ז' עמ' 153, 163).

ה) ד"ר אורית קמיר, במאמרה איזו מין הטרדה: האם הטרדה מינית היא פגיעה בשוויון או בכבוד האדם? (משפטים, כרך נט, חוברת 2, יולי 1998, עמ' 317, 383), סבורה, שדי שהמוטרד יביע את עמדתו ביחס להתנהגות המטריד באופן "סביר" בנסיבות העניין, לא מוטל עליו להביא לכך שהמטריד אכן יבין בפועל את המסר שהועבר אליו.

2) ניצול מרות וסמכות

בראיות ששמענו בתיק זה, צפתה ועלתה סוגית מעמדו של הנאשם כסמנכ"ל השמה בשירות התעסוקה, הגם שלא היה הממונה המקצועי הישיר על המתלוננת פ.ט. לפחות מבחינת הערכתה – נחזה כבעל השפעה לגבי גורל העסקתה במקום העבודה לנוכח מעמדה "הזמני" שהעסקתה מומנה על המשרד לקליטת עליה והערכתה כי לנאשם יש השפעה, של ממש על חידוש הסכם העסקתה, ואכן לנאשם היתה יד ורגל בפרוייקט השמתם של עולים חדשים, כעובדי השמה בלשכה.

בד"מ 24/02

נעמוד להלן על אופיים של יחסים כאמור, כביטויים בפסיקתם של בתי המשפט:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה מעבר לפסול שבעצם ההטרדה, יש בה מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד... אכן הטרדה מינית על ידי בעל סמכות במונן הרחב כלפי מי שנתון לסמכותו, הוא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית."
(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, דינים עליון כרך נג, עמ' 854).

ובפסק דין נוסף אשר מבקר מערכת היחסים מסוג זה:

"אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער היא נפוצה, שבה אנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה, מעמידה אותם במצוקה אמיתית ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם ישלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שי שבה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואתה ביטחון שיש דין ויש דיין ויש מי שאמון על הגנת זכויותיהם כאזרחים."
(ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל, תקדים עליון 93(2), עמ' 259).

התופעה של ניצול מרות ופער הכוחות לצורך השגת טובת הנאה מיניות בצה"ל נדונה בפרשת תא"ל גלילי:

"ניצול יחסי מרות לשם השגת טובת הנאה מינית היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרנה של התופעה שבה בעלי שררה מנצלים את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם כבר עמד בית המשפט..."

המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (סעיף 346(ב) לחוק העונשין, תשל"ז – 1977: בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול יחסי מרות יחסי מרות ביחסי עבודה או בשירות. לאחרונה, קיבלה תפיסה זו משנה תוקף בחוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח – 1998. שבו נקבעה הטרדה מינית כעבירה מיוחדת כאשר זו מתרחשת בנסיבות של ניצול יחסי מרות, בין היתר במסגרת השירות הצבאי... אין ספק כי ההוראות שבחוקים הללו מבטאות נורמות המהוות חלק מהנורמות הערכיות של החברה שבה אנו חיים."
(בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי, פ"ד נג(2) 62).

ובבג"צ 4865/01 פלונית נגד פצ"ר (טרם פורסם) ואחרים נדון קשר מיני בהסכמה בין מה שכונה "פער כוחות", בשל ניצול מרות במסגרת יחסי עבודה בין ממונה ועובדות.

בד"מ 24/02

גם טרם כניסתו של חוק ההטרדה לתוקף, היחס בין התקשי"ר וחוק ההטרדה, נדונה בבית דין זה ובעקבותיו בערעור שהוגש לבית משפט העליון, בפרשת אליעזר חמני:

"ההתנהגות שיוחסה למערער בוצעה בתקופה טרם הוחל החוק למניעת הטרדה מינית. הפרת הוראת המשמעת האוסרת הטרדה מינית, שיוחסה למערער בסעיף 3 לכתב התובענה, התבססה על הוראת התקשי"ר בסעיף 43.422, אשר לפי קביעת בית הדין לא נתקיימו יסודותיה.

יצויין, כי הוראת התקשי"ר כפי שהיתה בתוקף בעת ביצוע העבירות שיוחסו למערער, קבעה שבנסיבות בהן היה ניצול מעמד על ידי "בעל סמכות" – על פי ההגדרה הרחבה, נכלל בגדרו ממונה ישיר או עקיף של עובדים או העובדות כלפי "הנתון לסמכותו" – קיומה של הסכמה אין בה כדי להכריע את הכף בשאלת ביצוע עבירה של הפרת האיסור על הטרדה מינית. זהו גם המצב המשפטי כיום.

על פי החוק למניעת הטרדה מינית, והוראת תקשי"ר כפי שתיקנה המחוקק, ניתן להניח במסגרת יחסי כפיפות ומרות, כי המוטרד או המוטרדת לא נתנו הסכמתם המלאה והחופשית להתנהגות המטרידה, ואין לדרוש ביטי חיצוני לאי ההסכמה כאשר המעשה המיני מבוצע כלפי עובדת הסרה למרותו של המטריד." (עש"מ 2168/01 פורסם דינים עליון כרך ס' בעמ' 379).

10. סיכומי הצדדים

הצדדים סיכמו בפנינו את גישתם לראיות ולדון בטיעונים בעל פה נביא בקצרה את עמדת הצדדים להליך שהיה בפנינו.

א. עמדת התביעה

(1) התובע סבור כי עדות המתלוננת בפנינו, וכן מוצגי התביעה כפי שבאו בפנינו ת/3, ת/4, וכן עדות בתה וראיות נוספות מאפשרות לקבוע כי, רצף המעשים שביצע הנאשם בגופה של המתלוננת ואמירותיו, שבאו לידי תמצית וביטוי בתלונותיה ובעדותה בפנינו אכן נעשה בסביבת עבודתה על ידי הנאשם, בתקופה בה היו עיצומים בלשכה.

(2) בית הדין מתבקש ליתן את מלוא האמון בגרסתה של המתלוננת ובעדי התביעה ולדחות את גרסתו של הנאשם, ובמיוחד זו המעלה אפשרות של רקימת עלילה נגדו, על ידי לוטשי עין על משרתו. אמינות זו של המתלוננת, לגישת התביעה, לא צריכה להסדק רק בשל כך שהמתלוננת כמידת אופיה וחששה, לא הרימה קול צעקה לנוכח מעשיו של הנאשם בגופה אשר יכלו להתממש, בסביבת מקום עבודתה של המתלוננת או

בד"מ 24/02

בסביבת השרותים, גם אם איש לא צפה בהם, כאשר המתלוננת נתנה ביטוי מיידי לתחושת הפגיעה בה בסמוך למועד קרות הארועים, בצורה מדוייקת ועקבית.

(3) התובע סבור, כי הנאשם בהתנהגותו הפר את הוראותיו של החוק למניעת הטרדה, ופיסקת התקשי"ר שפורסמה בעקבותיו, תוך ניצול תפקידו מעמדו במקום העבודה, והמשיך להטריד את המתלוננת גם באמצעות הטלפון, וגם לאחר שהראתה והבהירה לו, כי אינה מעוניינת בכל קשר עימו – ועתר להרשעתו של הנאשם בעבירות המיוחסות.

ב. גישת ההגנה

(1) ההגנה סבורה כי, כל אחד מן הנפשות השותפות להליך שבפנינו הפריז במידה זו או אחרת; המתלוננת ייחסה לנאשם ביצועם של מעשים פיזיים בגופה שהיו פרי דמיונה, בעוד שהנאשם הפריז בכך, שלא הודה בנסיונותיו לחזר, ולפרטט עם המתלוננת.

(2) שמענו בסיכומים כי, לנאשם יד וחלק בקידום פרויקטים של שירות התעסוקה לרבות העסקת עולים חדשים בלשכה (כפי שעולה מ-9/נ) וכי אין בינו ובין המתלוננת כל יחסי מרות וכפיפות, הגם שאין מחלוקת כי מעמדו גבוה בהיררכיה, ולא נשמעו ראיות לגבי השפעתו הממשית והמעשית ויכולתו לפגוע במעמדה במקום העבודה.

לגבי האירועים שבנשוא הכרעת דיננו, התביעה לא הביאה כל עד ששמע או ראה את המעשים, לרבות לא חברתה לסביבת העבודה העובדת בסמיכות אליה, שעדותה הוגשה (4/נ).

לעניין הקשר הטלפוני שקיים הנאשם עם ביתה, הוא נועד לצורכי התפקיד בענייני קליטת הנאות של פ.ט. בתפקידה, וכי לא היה כל דבר חריג בנטילת קורות חיים של עובדת הלשכה לידו, על מנת לטפל בקליטת הנאותה בתפקיד, כפי שעולה מגישת ההגנה מעדותו של שוקי חן.

בד"מ 24/02

רצונו של הנאשם לקשר את המתלוננת עם עובדת לשכה בכירה, כעולה מ-8/נ-
 כאשר הקשר הטלפוני נועד לממש כוונה זו, כפי שנעשה עם עובדת אחרת –
 כאשר דרכו של הנאשם היתה ליצור קשר בלתי אמצעי גם עם עובדת זוטרה.

(3) ההגנה סבורה כי, דווקא ההקפדה לתאור האירועים, כפי שבאה לידי ביטוי בשלושת תלונותיה הסדורות בכתב ועדותה בפנינו, בה זכרה כל פרט, לא במעט בשל הסתייעותה באמצעי עזר (לרבות הרישום על כף היד), יש בהם כדי לפתוח סדקים של ממש באמינות גרסתה. האירועים בלשכת התעסוקה, שבה קיימת תנועה של עובדים בין מקומות העבודה, ואף לכיוון השירותים, לא יכלו לקרות, כגרסת המתלוננת, מבלי שאיש יראה או יצפה במתרחש. וכי לנוכח הבדלי הכוחות הפיזיים והגובה בין המתלוננת והנאשם, אירוע הנשיקה בשירותים לא יכל לקרות.

גם שתיקתה במהלך האירועים עד כדי התאבנות מוחלטת, לנוכח אופן מתן עדותה ובפנינו, מעוררת יותר מתמיהה.

וכן מוצאת הסניגורית המלומדת פגם בכך כי, האירועים גובשו בשלוש תלונות נפרדות, למרות רציפותם וסמיכותם, וכי אלה הוגשו באיחור מה, למנהל הלשכה.

(4) עוד נטען בפנינו, הכיצד מתלוננת פגועה משתפת את הנאשם, בתאריך 28.1.2001 לאחר שנושקה בבוקר, בעובדת רכישת משקפיה, ושואלת דעתו עליהם.

כן מצאה ההגנה סתירות תמוהות בעדותה של המתלוננת, לעניין הנסיבות שבהן לא השיבה לקריאותיו הטלפוניות בתאריך 25.1.2002, וכי מצאה סתירה מהותית בין דבריה בחקירה ובין עדותה בפנינו, בשאלה אם הנאשם אמר לה שהגיע ללשכה רק בגללה, כעולה מעדותה, ואחר כך אירוע הנשיקה, ובין העדות (ת/3), בה נעדר יסוד הטעם לבואו של הנאשם ללשכה, כאשר באותו יום לנאשם, היתה פגישת עבודה בלשכה.

(5) כמו כן הושמעה בפנינו בסיכומים ביקורת כלפי העדה רבקה קליין וכפל תפקידיה כמנהלת מחלקת רווחה וכממונה על הטיפול בתלונות כאמור, ועל כך שלא פירטה בפני הנאשם את מהות החשדות המדוייקים נגדו, שעה שביקשה וקיבלה התייחסותו לתלונותיה של פ.ט.

כמו כן, סבורה ההגנה כי, אין למצוא כל הגיון בתוכנו של 2/נ, שבו מתוארת

בד"מ 24/02

התנהגות בלתי סבירה של הנאשם, כלפי המתלוננת בטקס סיום הכשרה, בתקופה, שעניינו עדיין נחקר בגין תלונותיה הקודמות.

6) ההגנה בנעילת סיכומיה סבורה כי, האירועים שעליהם התלוננה פ.ט והעידה אודותם בפנינו, המתלוננת העצימה של אירועים אותם היא חוותה עם הנאשם, שהם פרי דמיונה, ואשר ראוי שלא ניתן לה אמון. – ולזכות את הנאשם מן העבירות המיוחסות.

11. הערכת עדויות, ממצאים ומסקנות:

בפרקיה של הכרעת הדין נפרסו הראיות והטיעונים שבאו בפנינו, ולכך חברו הצגתו של הדין הרלבנטי שחל בסוגיות נשוא דיוננו, על מישוריו השונים וסיכומי הצדדים וגישתם לראיות לדין ולמסקנות, שראוי שנסיק מהם, כל צד לפי מהות שליחותו ותפיסת עולמו, ואולם מלאכת השפיטה כידוע מסורה בידינו ומגיעה עתה לפרק סיומה.

נציג להלן את הממצאים והמסקנות לגבי כל אחד מאירועיה של התובענה שבפנינו נקדים לכך מבוא, בר השלכה על הממצאים שיפורטו בפרק הסיום, של הכרעת דין זו.

12. מבוא

א. הנאשם, במהלך התרחשות האירועים נשוא תובענה זו, היה קרוב לרום הפירמידה הניהולית של שירות התעסוקה, כסמנכ"ל השמה באותו הגוף, ועל כן יש לראותו כבעל סמכות ומרות כלפי המתלוננת, גם אם לא היתה כפיפות פורמלית ישירה בין הצדדים היה בכוחו, במיוחד כמי שקידם פרויקטים בעניין העסקת עולים והשמתם בלשכות (ראה נ/9), להשפיע על מעמדה של המתלוננת במקום העבודה, מעמד שהיה רעוע ופגיע לנוכח מבנה העסקתה הזמני על-חשבון תקציב המשרד לקליטת עליה, והליכי לימוד עבודתה שבהם נמצאה, עובר לאירועיה של תובענה זו.

ב. לפער כוחות ממשי זה שבין הנאשם והמתלוננת, תהא נפקות שעה שנבוא לבחון את אופן תגובתה כלפי דפוסי התנהגותו.

ג. בין המתלוננת והנאשם לא היתה כל היכרות מוקדמת, מכל סוג שהוא, לפני הביקור הראשון בלשכת התעסוקה היא לא היתה מודעת להימנותו על הנהלת שירות התעסוקה, משעה שנודע לה על מעמדו, על פי תפיסת עולמה, לנציגי הנהלה קיימת השפעה על עצם המשך העסקתה, במיוחד לנוכח רגישותה בנדון בתקופת השבר האישי, שהיתה מנת חלקה, בעקבות מות בעלה, בסמוך לאירועים המיוחסים.

תפיסה סובייקטיבית זו של תפקיד הנאשם בידי המתלוננת תהא ברת נפקות, עת נכריע אם היה יסוד של ניצול מרות וסמכות להשגת תכליות מיניות בהמשך לאמירתנו. כבר בשלב זה, אנו מבקשים לקבוע, כי ניצול המרות והסמכות כהגדרתו בדין ובתקשי"ר, והפסיקה שהובאה על ידנו, אינם מותנים בקיומם של יחסי כפיפות ישירים בין המטריד והמוטרדת. די בכך, כי במקום העבודה המטריד נתפס כבעל השפעה, כמי שמעורר חשש, לנוכח מעמדו ותפקידו, כי יבולע, לכל המסרב והמתלונן.

ד. בית הדין אינו סבור כי היה שיהוי ממשי, בין מועדי האירועים שיוחסו לנאשם, ובין ניסוח והגשת תלונותיה של פ.ט. למנהל הלשכה, מר שוקי חן שהביאו בסופו של דבר לפתיחת ההליך שבפנינו, התלונות נוסחו גם אם בסיועו של אחר, בכך בית הדין לא רואה כל פגם - והוגשו תוך זמן קצר ביותר למנהל הלשכה.

ה. לנוכח פער הגרסאות שקיים בין גרסת הנאשם, ובין גירסת המתלוננת, בית הדין נדרש, ועשה זאת בזהירות רבה, תוך שקילה ובחינה מדוקדקת, לכלי השיפוט העיקרי שעומד לרשותו. זו ההתרשמות הבלתי אמצעית מן העדים שבאו בפני בית הדין ומסרו בפנינו את עדותם ומהם – מטבע הדברים, נגזרה מידת האמון שהענקנו לעדותם.

ו. הראיות שבאו בפנינו (ראה עדותה של גבי חביליו) והתרשמותנו מהנאשם מאפשרות לקבוע כי, הנאשם סיגל לעצמו סגנון וגישה לא פורמלית עם העובדים, והפגין כלפיהם חביבות, לרבות עליצות בלתי אמצעית, עד כדי חיבוקים ונשיקות בעת מפגשו עם העובדים, והשאלה שתעמוד לפתחנו תהא, האם סגנונו האמור, שעליו הצר בדיעבד, הגם שלאחר התרחשותם של אירועי תובענה זו (ראה נ/10), תוך החלטה לסגל לעצמו סגנון אחר, לא חצתה את גבולות הלגיטמיות ביחסו אל

המתלוננת.

ז. האירועים שיוחסו לנאשם התרחשו בתקופה שבה היו עיצומים בשירות התעסוקה, (כעולה מ-5), שבעטיים לא היתה קבלת קהל בלשכה, ותנועת האנשים בלשכה היתה של עובדים ומבקרים, מטעם שירות התעסוקה.

ח. בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפנינו ולא מצא בהן בסיס לקביעה, כי נרקמה מזימה ועלילה של יד מכוונת נגד הנאשם, שמטרתה ותכליתה, יצירת "יש מאין" בהאשמות נשוא דיונו. – לא שוכנענו כי מר שוקי חן מנהל הלשכה, וגבי קליין רתמו לשורתיהם של המתלוננת, הזינו אתה במידע על תלונת שווא, בין אם מפאת משקעי העבר ששררו, כנטען על ידי ההגנה, בין הנאשם ובין שוקי חן שנפגע מהחלטותיו, או בשל לטישת עין מצידה של גב' קליין על משרתו, כאשר גב' קליין סיימה את פרק העסקתה באותו הגוף.

13. ממצאים ומסקנות לסעיפי התובענה:

א. לאחר פרק המבוא, נכנס למפתנם של סעיפי התובענה השונים, נעריך לגבי כל אחד מהם את העדויות שבאו בפנינו, נקבע את הממצאים ונסיק את המסקנות השיפוטיות לגבי העבירות המיוחסות – כל זאת לאור המבחנים שנקבעו בפסיקה לעניין היסוד הנפשי ורמת ההוכחה הנדרשים להוכחות עבירות מסוג זה ועל יסודה של המסגרת הנורמטיבית.

(1) האירוע הראשון

א) בית הדין בחן בקפידה את חומר הראיות שבאו בפניו לגבי האירוע הראשון, בחנו מחד את עדות המתלוננת כפי שבאה בפנינו, יחד עם תלונותיה: ת4(א), (ב) ו-ג) והודעותיה באגף החקירות (ת2+ת3/3) והחלטנו ליתן אמון מלא בעדותה של פ.ט בפנינו, לגבי פרטי האירועים שתוארו על ידה בעדותה בפנינו, חרף חששה התחיל להתלונן כעולה מ-1/נ, שסימני אמת מובהקים עלו מעדותה. העדה העבירה באיפוק מירבי את הקורות אותה בלשכת התעסוקה, את תחושותיה עובר לאירועים וזו שהתפתחה לאחריהם תחושה של מתח, כעס ומבוכה.

(ב) בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי, אופיה של המתלוננת, ובמיוחד התדהמה וההפתעה שחשה מגיחותיו הפתאומיות כלפי אברי גופה, הותירו את המתלוננת פעורת פה, לנוכח מה שנעשה בגופה, וההתייחסויות להצעות המיניות שהופנו אליה על ידי הנאשם, לכך חברו אופייה, חששה ופחדה למקום עבודתה, כמובהר בפרק המבוא, כל אלה גרמו לשתיקתה והתאבנותה, ואין לתמוה על כך שאיש לא שמע קול זעקה ברחבי לשכת התעסוקה, תגובתה היתה עצורה וחוששת.

(ג) בית הדין, לאחר שביקר בזירת ההתרחשות, הגיע למסקנה כי בהתחשב בסביבת העבודה, כפי שסוכמה בפרוטוקול ביקורינו, קיום מחיצות בין העובדים, גובהן, וזווית הראיה לכוון מקום העבודה, שגרת העיצומים שהיתה באותה העת, שבה נעדר קהל מהלשכה, שניתן היה לממש את המעשים נשוא דיוננו במקום עבודתה של המתלוננת, או בסביבת השירותים, גם אם אלה לא נראו או נשמעו על ידי אחרים. מעשיו הפיזיים של הנאשם נשאו אופי של "התקפת פתע" ומומשו כהרף עין. הצביטה בחזה, החיבוק והנשיקה בסביבת השירותים וההתבטאויות כלפי המתלוננת נתרחו בתוככי סביבת העבודה, בטון דיבור שקט ולא קולני, ניתן היה שלא לשומעו כלל, על ידי "השכנה" לסביבת עבודתה של המתלוננת (ראה נ/4) או לבצעם גם בעת היעדרותה מהמקום.

(ד) בית הדין דוחה את גירסתו של הנאשם, כפי שנמסרה בחקירות ת/1 וזו שבאה בפנינו, כי מעולם לא נגע במתלוננת וכן לא הפנה כלפיה ביטויים שתוכנם פורט בסעיף 3 לכתב התובענה וברישת הכרעת דיננו. כאשר בפרק המבוא לחלק זה של הכרעת הדין, דחינו את גירסת ההגנה, בעניין רכימת עלילה נגדו.

(ה) בית הדין דוחה מכל וכל את גרסתו של הנאשם, כי מעבר למחמאה הדו לשונית על יופיה של המתלוננת, גילה כלפיה יחס רגיל וחביב על פי דרכו, כלפי יתר העובדים, וכי מעיניו של הנאשם היו נתונים למישור של סיוע מקצועי למתלוננת בין הנאשם ובין המתלוננת עד המפגש הראשון לא היתה כל היכרות מוקדמת או יחסי עבודה מקצועיים, מעבר לאחריותו הניהולית הכוללת, ואותו רצון פתאומי לסייע בידה עד בלי לאות אין לו

בד"מ 24/02

כל הסבר משכנע אחר, זולת רצונו של הנאשם לממש תכליות מיניות בסיוע מעמדו, לאחר שלמד והעריך את מידת פגיעותה של המתלוננת, גם אם הנאשם נהג לדבר בענייני עבודה עם עובדות אחרות (כעולה מנ/8). סגנונו החברי והחביב של הנאשם חצה גבולות לעברה של התנהגות אסורה את תובנתו בהקשר זה, ניתן אף ללמוד מת/8, ומעדותה בפנינו של גב' קליין.

(ו) קו גבול דק עובר בין מחמאה או חיזור לגיטימי, שנמצאים מחוץ למתחם של המשפט הפלילי וגם המשמעותי, ובין מעשה שהמהווה הטרדה מינית. לגישת בית הדין הביטויים "יש לך גוף יפה", "יש לך שפתיים יפות", "אני רוצה לנשק אותך" יש בהם אופי ומטען מיני בהתחשב בפער הכוחות שבין בעל תפקיד בכיר ובין עובדת השמה, כאשר הביטוי "את יפה", יכול לגישתנו להחשב כמחמאה.

(ז) לשאלת ההסכמה שאחד מביטוייה יכול להיות העדר תגובה כלפי המעשה, אין נפקות כשמדובר ביחסים שבין בעל סמכות והמוטרד. זהו גם הדין לפי החוק למניעת הטרדה מינית וגם לפניו (ראה בעניין זה את עש"מ 2168/01 בעניין חמני לגבי החזקה הסטטוטורית של ניצול מרות). בנוסף לאמור לעיל, אנו קובעים כי, גישת ההגנה בסיכומיה, שניתן להשקיף על מעשיו של הנאשם כעל פעולת חיזור, נעדרת כל בסיס בראיות שבאו בפנינו, בנוגע לאיזה שהוא קשר אישי הדדי קודם בין הנאשם ובין פ.ט. בהקשר זה ראינו לנכון להביא את גישתה של פרופ' רות בן ישראל בספרה "שוויון הזדמנויות ואיסור הפליה בעבודה" (ראה עמודים 851 ואילך):

"הדגש בין החיזור לבין הטרדה מינית הוא בגורם הרצייה ולא באופי התוקפני של הטרדה המינית, כפי שלעתים נוהגים לחשוב. מטריית הטרדה המינית מתפרסת ככזו על התנהגות תוקפנית כמו גם על התנהגויות שאינם תוקפניות והשאלה האמיתית אינה אם ההתנהגות היתה תוקפנית אלא אם ההתנהגות היתה רצויה לקורבן הטרדה."

בית הדין הגיע למסקנה, כי בפעולת החיזור הנטען, כלל לא היתה רצויה למתלוננת.

(ח) בית הדין דוחה את גרסתו של הנאשם כי קורות חייה של הנאשמת הגיעו אליו באקראי יחד עם אלה של עובדת אחרת, הוא ביקשם במכוון ממנהל

בד"מ 24/02

הלשכה, על מנת להשתמש בהם להשגת תכליות מיניות, על ידי קבלת מידע אישי על מקום מגוריה והטלפון של פ.ט. עדותו של שוקי חן בהקשר זה מהימנה על בית הדין.

(ט) לאחר ניתוח העדויות שבאו בפנינו והערכתן לגבי האירוע הראשון ובכלל זה עדות בתה של פ.ט. יהודית, הגענו לכלל מסקנה, כי קיים יסוד איתן המאפשר לנו לקבוע כי, הצעותיו והתייחסותיו של הנאשם כלפי המתלוננת היו בעלות אופי מיני מובהק, שהופנו כלפיה תוך כדי ניצול מרות וכי הנאשם צבט את חזה של פ.ט. תפסה בכתפיים ליד השירותים ונסקה על שפתייה.

(2) לאירוע השני

בית הדין לאחר ששקל את מכלול הראיות שבאו בפניו בנוגע לאירוע הנ"ל הגיעו לכלל מסקנה כי הנאשם קיבל את קורות חייה של המתלוננת שלא לצורך מילוי תפקידו, אלא לצורך מימושו האפשרי של קשר אינטימי בינו ובין פ.ט. וכי התקשר מספר פעמים לביתה, שלא לצורך תפקידו, אלא לתכלית האמורה, בית הדין נותן אמון מלא בעדותו של מר שוקי חן ודוחה את גירסת הנאשם בנדון גם אם הנאשם יצר קשר מקצועי עם עובדת אחרת, כעולה מ-8/נ (לגבי ראשיתו של הקשר הטלפוני, ראה גם את ת/5).

(3) לאירוע השלישי

לנוכח הממצאים והמסקנות אליהם הגענו לגבי האירועים הראשון והשני, ניתוח הראיות והערכתן הובילנו למסקנה כי, הנאשם נישק את המתלוננת בצווארה בעת שהגיח בהפתעה לעברה במקום מושבה, וכי יצר עימה קשר טלפוני שלא לצורך מילוי תפקידו, או קידום יכולתה המקצועית בלשכה. בית הדין אינו סבור כגישת ההגנה בסיכומיה, כי השוני שקיים בין תוכן עדותה לגבי אירוע זה – לפיה הנאשם מסר לה שהגיע ללשכה רק למענה ובין הודעותיה בחקירה, שם לא הוזכרה אמירה זו, מצביע על סתירה מהותית הפוגעת באמינות שניתן להעניק לעדותה של המתלוננת בפנינו.

סוף דבר

14. לנוכח הממצאים והמסקנות אליהם הגענו בפרק זה של הכרעת דיננו, בית הדין קובע בזה, כי קיים יסוד בדין, המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) לחוק, בשל כך שבהתנהגותו על פי ממצאינו האמורים, הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הפר הוראותיהם של סעיפים 3(א), (2), (3) ו-(4) לחוק מניעת הטרדה והפסקאות הרלבנטיות לתקשי"ר שפורסמו בעקבותיו בגין מעשיו שנעשו בגופה של פ.ט. התייחסויותיו והצעותיו כלפיה כמבואר לעיל, והתנהג בגין מכלול מעשיו על פי קביעתנו הנ"ל, התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או עלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. ואשר על כן אנו מרשיעים את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בכתב התובענה.

ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

15. המועד לשמיעת ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת לגבי המעשים והעבירות שבהם הורשע הנאשם, נקבע ליום כ"ג בחשוון התשס"ב – 27.10.2002, בשעה 09:00 בבית הדין למשמעת בירושלים באולם ב' (אגף B קומה 5).

הכרעת הדין ניתנה ביום כ"ג בתשרי התשס"ג – 29.9.2002, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר הכרעת הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
יעקב לוזון	רות בר-יוסף	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב בית הדין יו"ר

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
בית הדין למשמעת של עובדי המדינה

כ"ט בחשוון התשס"ג
4 בנובמבר 2002

בד. 2002-1578
בד"מ : 24/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז - אב ביה"ד
מר יעקב לוזון
גבי רות בר-יוסף
- יו"ר
- חבר
- חברה

התובע : עו"ד גיפרי ונדל

הנאשם : שמואל בצון
ב"כ הנאשם : עו"ד יעל גרוסמן

נציג המשרד : גבי שולה אברגיל

גזר - דין

ההליך

1. בהכרעת דין מפורטת שפורסמה ביום כ"ג בתשרי התשס"ג – 29.9.2002 הרשענו את הנאשם בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו- 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).
2. הכרעת הדין פורסמה לאחר משפט הוכחות מרוכז מבחינת סמיכות מועדיו, וביום י"ד בחשוון התשס"ג – 20.10.2002 נשמעו בפנינו ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם, בעקבות הכרעת דיננו.
3. הנאשם בן 60 מילא עד השעייתו במרס 2002, תפקיד של סמנכ"ל השמה בשירות התעסוקה, בו התמיד למעלה מ- 10 שנים.

בד"מ: 24/02

4. המעשים שבגינם הורשע הנאשם, נסבים על הטרדה מינית פיזית והמילולית של פקידת השמה זוטרה גב' פ.ט. בלשכת התעסוקה ברמלה אשר הועברה על פי בקשתה כפי שנמסרו לנו במהלך הדיון, ללשכת תעסוקה אחרת.

5. האירועים נותרו בפרק זמנים מרוכז וקצר, בשלהי חודש ינואר 2001, בשלושה מועדים שונים – אשר כללו אמירות הצעות לצורך מימוש תכליות מיניות לרבות טלפוניות, ומעשים שנשאו אופי מיני כקביעתנו שכללו, צביטה בחזה, תפיסות כתפיים, חיבוק ונשיקה בכוח על שפתיה של פ.ט., ונישוק של צווארה, הכל כמפורט וכמבואר בהכרעת דיננו, בפרק הערכת עדויות, ממצאים ומסקנות.

6. ראיות לאמצעי המשמעת

א. מטעם הנאשם העידו בפנינו שני עדי אופי:

(1) משה דמרי – כיהן כסמנכ"ל שירות התעסוקה בין השנים 97' – 2000, ואשר בתקופתו הנאשם כיהן כסגנו להשמה. העד תיאר בפנינו את חלקו הרב של הנאשם במציאת תעסוקה למובטלים, את הקשר הטוב שיצר עם מעסיקים ועובדים, ואת תרומתו לקידומו של מקום העבודה, בו לא שמר על מחיצות בינו ובין העובדים גם אם הם לא היו עובדים בכירים, ואת רגישותו הרבה לבעיותיהם האישיות.

(2) מר מוטי מלכה – כיהן כיועץ ועוזר למנכ"ל עד מרס 2002. העד אימץ את עקרי הערכתו של העד הראשון לגבי הנאשם, את קרבתו לעובדים, את הידע שצבר בשירות התעסוקה, אשר הונחל גם לאחרים, ואת חלקו בקידום פרויקטים שונים של שירות התעסוקה.

(3) ההגנה הגישה לעיון בית הדין מכתב המלצה של מנכ"ל שירות התעסוקה לשעבר מר בוכריס, שנכתב בנסיבות בהן עלתה על הפרק שאלת השעייתו של הנאשם, תעודת נכה צה"ל, ומסמך מרוכז לגבי מצבו הרפואי.

7. טיעונים לאמצעי המשמעתא. עמדת התביעה

- 1) התובע המלומד טען בפנינו כי המעשים בהן הורשע הנאשם מצדיקים להטיל עליו אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך שלילת 50% מפיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשם לגבי תקופת עבודתו על פי כתב מינוי בין השנים '91 – '97, ואשר לאחריה נצטברו זכויותיו במסגרת חוזה בכירים בקופת גמל.
- 2) כתימוכין לגישתנו האמור, התובע הגיש לעיונו של בית הדין פסקי דין שונים, אשר מצדיקים לטעמו נקיטתה של גישה מחמירה כלפי הנאשם כמפורט לעיל, ביניהם את בד"מ 88/00 ועש"מ 309/01 בעניין זרזר, בו בולט יסוד החומרה של ניצול מרות, כלפי אזרחית שבאה למשרדו להגיש תלונה, ביקור שנוצל לנגיעות ולטיפות שונות בגופה, גם כאן סבור התובע בולט היסוד של ניצול המרות והמעמד לצורך השגת תכליות מיניות כלפי עובדת פגיעה, שמעמדה היה תלוי על בלימה בשירות התעסוקה, כפי שבית הדין הבהיר בהכרעת הדין.
- 3) התובע המלומד סבור כי מידת בכירותו של הנאשם היא נסיבה מחמירה, כאשר באמצעות הטלתם של אמצעי המשמעת, יוכל בית הדין לצמצם את התופעה של הטרדה מינית בשירות הציבורי כפי שהדברים עולים מעש"מ 1928/00 בפרשת עמוס ברוכין, הגם שנסיבותיו שונות, כן הובא לידיעת בית הדין בד"מ 5/97, בו פוטר עובד מדינה מבלי שקדם לכך הליך פלילי, איש סגל רפואה, שהטריד מינית חולה שהיתה נתונה להשגחתו, בשל ניצול יסוד המרות והתלות.
- 4) בנוסף הוגשו לבית הדין פסקי דין נוספים, בהם הוטלו אמצעי משמעת מחמירים, וביניהם בד"מ 207/99, בד"מ 138/01, בו הורשע עובד מדינה בדרישה לקבלת שוחד מיני, אשר פוטר על ידי בית הדין לאחר הרשעתו בפלילים, וכן עש"מ 5770/01 בעניין פודלובסקי שנסב על הטרדות מיניות מילוליות של חיילות שהיו נתונות למרותו.

בד"מ: 24/02

5) בסיכום טיעוניה, התביעה עמדה על פיטוריו של הנאשם, והטלתם של אמצעי משמעת נוספים לנוכח תכלית של אמצעי המשמעת, ובהתחשב בתפקיד הרם שנושא הנאשם עת ביצע עבירותיו.

ב. גישתו של נציג המשרד

1) מפיה של נציגת המשרד שמענו כי, העמדה תואמה עת המשנה למנכ"ל השירות, ועם יועצו המשפטי.

2) שירות התעסוקה סבור כי גוון פלילי כרוך ועוטה על מעשיו, שהיו בהם יסודות של מעשים מגונים, ומעשיו מומשו תוך כדי ניצול מעמדו.

3) לעניין אמצעי המשמעת, שירות התעסוקה מאמץ את עמדת התביעה, למעט הרכיב של שלילת 50% מפיצויי הפיטורין, אותם לגישת המשרד לנוכח מצבו הסוציאלי והכלכלי, יש לשלם במלואם לגבי השנים 91 – 97.

ג. טיעוני ההגנה

1) ההגנה ביקשה כי נשקיף על האירועים שבהם הורשע הנאשם כמקשה אחת לנוכח סמיכות מועדיהם, ונראה בהם כישלון חד-פעמי של אדם נורמטיבי שנפל חד-פעמית, בעטייה של משיכתו כלפי המתלוננת, כאשר מעשיו פסקו בתאריך 28.1.2001.

2) ההגנה סבורה חרף המבחן הסוביקטיבי שחל בהטרדות מיניות, ראוי לראות את מידת הפגיעה במתלוננת, בהתנהגותה עובר לאירועים ולא לאחר עיבודה המאוחר, המתלוננת שיתפה את הנאשם בקבלת חוות דעתו לגבי משקפיים שרכשה לאחר המעשים, וביקשה לראות את ניתוקה מהנאשם כסוף פסוק, והיססה להתלונן. בפועל לא היו יחסי מרות פורמליים בין הנאשם והמתלוננת, אלא מתוך ראייתה הסוביקטיבית.

בד"מ: 24/02

(3) שמענו בהמשך הטיעונים כי התלונה, החקירה וההליך פגעו במרקם חייו של הנאשם, כאשר הנאשם הושעה רק במרס 2002 פרק זמן משמעותי לאחר הגשת התלונה – המצביעה על החשיבות שיחסו לתפקידו של הנאשם בשירות התעסוקה – כאשר הנאשם עצמו, תוך פרק זמן לאחר האירועים, הביע חרטה כנה על מעשיו כעולה מת/8.

(4) הסניגורית המלומדת טענה בפנינו כי הפסיקה שהגיש התובע ראוייה להיות מאובחנת בנסיבות המקרה שנדון בפנינו:

(א) בעש"מ 309/01 - בולט לדעתה יסוד המעילה באמון לנוכח נסיבות ההטרדה של מגישת תלונה על ידי מי שאמור היה לטפל בתלונות הציבור.

(ב) בעש"מ 1928/00 בעניין פרשת עמוס ברוכין "ראשיתה בהליך פלילי בו הורשע הנאשם בהטרדתן של מספר חיילות לאורך זמן, בהיבט המילולית והפיזי, התנהגות שהיתה חמורה במידה ניכרת מזו של הנאשם".

(ג) בשונה מהקביעה בבד"מ 5/97, הנאשם המשיך בשגרת יומו כסמנכ"ל עוד כשנה לאחר פתיחת החקירה, ואין מדובר עוד כמי שנשקפת ממנו סכנה לנשים בשירות התעסוקה, ולגישת ההגנה המקרה שבנדון, בבד"מ 207/99 אינו פחות חמור מנשוא דיוננו, וכן אין להשוות דרישה לשוחד מיני שנדונה בבד"מ 138/01, לנשוא דיוננו.

(5) בנוסף, לפסיקה הנ"ל, הובא לידיעתנו פסקי דין נוספים בהם הורשעו נאשמים במעשים של הטרדה מינית, בהם לא נמצאה הצדקה להורות על פיטוריהם של הנאשמים:

(א) עש"מ 3/88 – בעניין ארמנד אזוט. מדובר היה בהטרדה מינית בוטה. אשר בית המשפט העליון בהליכי ערעור נמנע מפיטוריו של הנאשם.

(ב) 6713/96 – בעניין זוהר בן אשר. בו השופט זמיר מתייחס לאמצעי המשמעת הראויים וקובע שאין זה המקרה הראוי לפיטורין.

בד"מ: 24/02

ג) בד"מ 42/00 – בעניין יעקב אזולאי, שם הורשע הנאשם בהליך פלילי בעבירות של מעשים מגונים. בית הדין החליט בעקבות ההליך לא להשית עליו פיטורים.

ד) בד"מ 72/96 – מדובר במעשים חמורים ביותר.

ה) עש"מ 5771/01 – בעניין פודלובסקי. מדובר בנאשם שהיו כפופות לו חיילות צעירות שהציג את עצמו כסקסולוג ופסיכולוג. המעשים נמשכו על פני שנה או שנתיים, ולמרות זאת, הוחלט לא לפטרו.

ו) בד"מ 60/00 - בעניין שחר לוי, הנאשם לא פוטר על ידי בית הדין, למרות שבית הדין הרשיע אותו בהטרדה מינית של חיילת צעירה, ניצול מרות וגם היה ניסיון מאוד מכוער להניא את החיילת מלהגיש תלונה נגדו. (פסק דין זה מצוי בהליכי ערעור בבית משפט העליון).

6) לעניין הנסיבות האישיות שמענו כי הנאשם נשוי ואב לשלושה, כאשר הבת הקטנה היא סטודנטית וגרה בבית. רעייתו עובדת ומשתכרת כ- 3,000 ₪ בחודש, הוא לא מקבל גימלה מבנק לאומי ומקבלת גמול זעום ממשרד הבטחון בגובה 200 ₪. בתו האחרת עברה תאונת דרכים מאוד קשה, והנאשם עוזר בתמיכה כספית למשפחתה. יש לה 30% נכות והיא לא יכולה לעבוד. יש לה 4 ילדים הגדולה בת 12.

7) הנאשם הינו בן 60, יקשה עליו למצוא תעסוקה חילופית מחוץ לשירות התעסוקה כאשר גם עבודה אחרת בשירות התעסוקה תאפשר לו למצוא את מטה לחמו, במסגרת השירות הציבורי.

למידתם של אמצעי המשמעת

8. נפרוס להלן את שיקולינו אשר הובילונו להחלטה, לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם:

א. תכלית הדין המשמעת

1) בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי, לפעילות תקינה של השירות.

התכלית האמורה של הדין המשמעת, מקורה בגישה הרואה את עובד מדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושת הציבור כי משרתיו אינם אדוניו, כי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2) 222, 266).

2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86, רובין נגד ברגר ואח', פ"ד מא(1), עמ' 749, 840).

3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד מדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי ואין האזרח יכול לבחור שירות, והן

בד"מ: 24/02

משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירת הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח גרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת בשירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן –

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו, יהיו אנשים אמינים והגונים. אמונה ציבור בשירות המדינה, ושיתוף הפעולה בין הציבור לבין השירות, תלויים בכך. האמון ושיתוף הפעולה עלולים להתערער אם יתברר לציבור כי עובד מדינה העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 955).

בפסק דין נוסף הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה..." (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 43).

4) עקרון זה נקבע בשורה נוספת של פסקי דין, עיין בין השאר בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי לגבי תפקידם המניעתי וההרתעתי של אמצעי המשמעת – וכן בעש"מ 10123/02 בעניין טליה גניש בו נקבע בין השאר:

"נוכח תפקידם המניעתי של אמצעי המשמעת, הרי בקביעת האמצעי המתאים, פוחת המשקל שיש ליחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית והנסיבות האישיות של הנאשם או הנאשמת, וגובר המשקל שיש ליחס למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד". (ראו לעניין זה עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, פ"ד נב(5) 87).

ב. מדיניות התגובה בעבירות של הטרדה מינית

1) בית הדין מבקש לציין, כי הטרדה מינית – אף בלבוש שקדם למסגרת המקיפה של החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998 החל בעניינינו, טמנה בחובה, קשת רחבה של פגיעה, כפי שהובהר במבוא להצעת החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ז – 1997:

בד"מ: 24/02

"הטרדה מינית היא פגיעה בכבוד האדם, בחירותו בפרטיותו ובזכותו לשיוויון. היא פוגעת בכבודו העצמי ובכבודו החברתי של המורטד. היא משפילה ומבזה את אנושיותו, בין השאר על ידי התייחסות אל האדם כאל אובייקט מיני לשימוש של המורטד. הטרדה מינית שוללת את האוטונומיה של המורטד ואת שליטתו בגופו ומיניותו, פוגעת בזכותו להגדרה עצמית ופולשת לפרטיותו, וכן מפלה אותו לרעה לעומת אנשים אחרים. הטרדה מינית כלפי נשים גורמת להשפלתן ביחס למינן או למיניותן ומקשה עליהן להשתלב בחברות שוות בעולם העבודה, וביתר תחומי החיים, ובכך היא פוגעת בשיוויון".

(2) המדיניות השיפוטית שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים של הטרדה מינית בשירות הציבורי, נדונה בפרשת ברוכין:

"הטרדה מינית, כעבירת שממעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שי שלה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. (ראו ההגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר. לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של ההטרדה המינית באותו מקרה. בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה.

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבת המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה משירות המדינה". (עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין, בעמ' 13, פורסם בפ"ד נד(3) בעמ' 694).

(3) בפסק דין נוסף קבע בית המשפט העליון כי:

"עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה..."

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית, מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כיוון שהטרדה מינית היא תופעה רווחת בשירות הציבורי, על בית המשפט לנקוט אמצעי משמעת חמורים במאבק למיגור התופעה". (עש"מ 309/01 בעניין אליעזר זרזר פורסם בפ"ד נה(2) בעמ' 830).

ובהמשך לאותה מדיניות נפסק בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי:

"בבואנו לקבוע את אמצעי המשמעת ההולמים עלינו להביא בגדר שיקולנו את המסר הברור לשירות הציבורי שיתרום לעקירת נגע הטרדה המינית, על גילוייה השונים בקרב עובדי המדינה. ביטויים מיניים בוטים הפוגעים בכבודן של נשים, במיוחד כאלו הנאמרים בפני חיילות צעירות המתמודדות עם עולם חדש ועומדות מול כוח וסמכות של היררכיה פיקודית, הם תופעה חמורה. אין להשלים עם מצב בו ההתנהגות, כפי שנחשפה בעניין שלפנינו, תהיה לנורמה מקובלת. תפקידו הניהולי של המערער חייבו לתת דוגמה

אישית לעובדים ולחיילות ששרתו בלשכה."

ג. מאפייני התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם מרום תפקידו כסמנכ"ל השמה בשירות התעסוקה, מימש סדרה של הטרדות מיניות כלפי פ.ט. שנעשו אומנם בפרק זמן דחוס של שלושה ימים בחודש ינואר 2001, אשר כללו אמירות והצעות שנשאו אופי מיני וכן מעשים פיזיים באברי גוף אינטימיים לשם סיפוק מיני: החזה, השפתיים, העורף, שמומשו כולם בתוככי מקום העבודה – לגישת בית הדין מדובר במקרה חמור של הטרדה מינית.

(2) בית הדין אינו מקבל את גישת ההגנה כי ניתן לראות באותו מסע ההתעוררות של משיכה מינית כלפי פ.ט. ככשלוך חד פעמי, של משיכה כלפי אישה, בית הדין אינו סבור כי ראוי כך, להשקיף על ההתנהגות, המתלוננת מחתה בפניו אחרי האירוע הראשון כי יחדל מכך, הנאשם לא שעה לבקשתה, והמשיך במעשיו, אין אנו רואים כשלוך חד פעמי, אלא סדרה בהמשכים של הטרדות מיניות שפסקו לאחר הגשת התלוננת נגד הנאשם.

(3) בית הדין קבע בהכרעת דינו כי הנאשם מימש את מעשיו המיניים שהיה בהם גם יסוד של מעשה מגונה לפי החוק למניעת הטרדה מינית תוך ניצול מרות כלפי המתלוננת, ופגיעותה לנוכח מצב העסקתה בשירות התעסוקה על חשבון תקציב משרד הקליטה ומצבה האישי הרעוע לאחר מות בן זוגה, ומתוך ראייתה הסובייקטיבית כי לנאשם סמכות וכוח בשירות התעסוקה, היכולים להשפיע על גורלה, שיצרו את פער הכוחות בין הצדדים, ולכפיפותם הפורמלית של פ.ט. לאחרים, אין משמעות של ממש, בית הדין סבור כי לנאשם מעבר לתפקידו הפורמלי היתה השפעה של ממש בשירות התעסוקה.

(4) בית הדין סבור כי במעשיו של הנאשם יסודות חומרה שאינם פחותים מאלה שנדונו בפרשת זרזר הן לעניין המעשה המיני, והן לעניין נסיבות מימוש כלפי עובדת זוטרה ופגיעה, תוך ניצול סמכות לשם השגת תכליות מיניות.

בד"מ: 24/02

(5) כן מצאנו כי הטרדתה המינית של פ.ט. לבשה צורה מילולית ופיזית, המילולית, עברה את סף החיזור, אולם לא אופיינו בבוטות ובגסות, ואולם לא כך היו פני הדברים לגבי המעשים הפיזיים, אלה לבשו גוון בוטה וגס וכוחני (הצביטה בשד) אירוע הנשיקה ליד השרותים הגיחה מאחור ונישוק הצוואר.

(6) מעשים כאמור לעיל, מקבלים גוון של חומרה בהתחשב במעמדו הבכיר של הנאשם בשירות התעסוקה, כמי שאמור ליתן דוגמה אישית בהתנהגותו הנורמטיבית, במסגרת מילוי תפקידו וגם מחוצה לו, כפי שנאמר בעש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191 :

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוטא. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

לגישה זו קיימת גם רלבנטיות בהקשר של הטרדה מינית בשירות המדינה :
 "בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שבעצם הטרדה, יש גם ממד של ניצול לרעה של התפקיד או של המעמד, שהרי התפקיד או המעמד הוקנו כדי לשרת את המוסד, ולא כדי להקנות טובת הנאה אישית... אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית".
 (ענין בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר פ"ד נב(1) 650).

הלכה זו משתלבת עם גישתו של בית משפט העליון לגבי מידת ההתייחסות המחמירה, אל עובדים בכירים, כאמור בפרק הקודם.

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 60, את רוב שנות עבודתו עשה מחוץ לשירות המדינה, במוסד בנקאי, כאשר בשירות התעסוקה הוא מצוי למעלה מ- 10 שנים, שמענו במהלך דיונו דברי שבח, על תרומתו לשירות הציבורי, מסירותו למקום העבודה ויחסו הקרוב לעובדים ובעיותיהם.

בד"מ: 24/02

2) לתרומה של עובד במשך שנים רבות לשירות הציבורי, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו ראויים להשמע דבריו של כב' השופט חשין:

"... בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל מערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה.

לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

הנאשם אמנם לא הקדיש את רוב שנותיו לשירות הציבורי, ואולם גם עשר שנים של תרומה איכותית כפי ששמענו מעדי ההגנה, אינה תקופה זניחה.

9. אמצעי המשמעת המוטלים

א. בית הדין בחן את מכלול השיקולים שאותם פרסנו לעיל בגזר דיננו, לצורך הטלתם של אמצעי המשמעת הראויים על הנאשם שבפנינו, במיוחד שקלנו והפכנו בשאלה אם ראוי לפטר את הנאשם, כעתירת התביעה ונציג שירות התעסוקה או להימנע מכך, ולהסתפק באמצעי משמעת מתונים יותר כעתירת ההגנה.

ב. עיינו בפסקי הדין, אשר הוגשו או צוטטו על ידי הצדדים, כפי שצפינו לא מצויה בהם "נוסחת פלא" לגזירת דין סמטרית, כל מקרה כפי שכבר נפסק, ראוי להגזר על פי נסיבותיו, בהתחשב במכלול השיקולים אותם פרסנו בגזר דין זה.

ג. בסופו של עיון, מעמדו הרם של הנאשם מהווה לגישתנו את נקודת הכובד של נסיבות החומרה, שהביאנו לכלל מסקנה, וזאת בשונה מספיקתנו בבד"מ 42/00 (שם המעשים לא היו פחות חמורים, אולם הנאשם היה טכנאי שרות) כי אין מנוס מפיתוריו של הנאשם וזאת על יסוד מדיניות התגובה שנקבעה לגבי עבירות מסוג זה, על ידי בית משפט העליון, והן במאפייני התנהגותו של הנאשם כפי שהוצגו על ידנו, סברנו כי נחטא יתר על המידה לתכלית של אמצעי המשמעת שעיקרה גם

בד"מ: 24/02

הובא בגזר דיננו, אם לא נעשה כן, למישכם הקצר של המעשים, וכן לתרומתו של הנאשם לשירות הציבורי, תהא תרומה מאזנת וממתנת כפי שיובא להלן.

ד. לנוכח כל המבואר יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת כלהלן:

(1) **נזיפה חמורה** - שהינה בגדר מסר נורמטיבי מטעם בית הדין לנאשם, לנוכח הכשלון האישי והפסול שנפל במעשיו.

(2) **פיטורים משירות התעסוקה** – הפיטורים יכנסו לתוקפן בתאריך 1.1.2003 על מנת ליתן סיפק בידי הנאשם לארגן מחדש את מסכת חייו התעסוקתיים, במציאות כלכלית לא קלה.

בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי אין מקום לשלול מהנאשם שעור כל שהוא מפיצויי הפיטורין, לנוכח גילו, מצבו המשפחתי ובמיוחד תרומתו האיכותית לשירות הציבור עד לכשלונו הצורם.

(3) **פסילה לשירות המדינה** - לפרק זמן של שלוש שנים – בית הדין אינו סבור כי פסילה טוטאלית וגורפת לצמיתות, מתחייבת ממעשיו של הנאשם סברנו כי ראוי לקצוב לה מועד סיום, שלאחריה אם בעתיד יעלה גיל הפרישה תוכל "חסימת הכניסה" לשירות הציבורי להסתיים ויפתח צוהר להשתלבות נוספת בשירות הציבורי.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ח בחשוון התשס"ג – 3.11.2002, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט העליון מסורה לצדדים, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין, המפורט והמנומק לידיהם.

בד"מ: 24/02

רות בר-יוסף

חברה

יעקב לוזון

חבר

עו"ד יוסף תלרז
אב בית הדין למשמעת
יו"ר